

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

ETICKÉ ASPEKTY ODPOVĚDNÉHO RODIČOVSTVÍ

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajfer, Dr. theol.

Autor práce: Bc. Leona Smrčková

Studijní obor: Etika v sociální práci

Ročník: 3.

2014

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

17. března 2014

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. nejen za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, ale i za ochotu a čas, který mi věnoval.

Děkuji všem svým blízkým, zvláště manželovi Jiřímu, za podporu a trpělivost.

OBSAH:

ÚVOD	7
1 VÝZNAM RODIČOVSTVÍ A MANŽELSTVÍ	9
1.1 Rodina včera a dnes	9
1.1.1 Funkce rodiny	10
1.1.2 Manželství včera a dnes	11
1.2 Křesťanská rodina	13
1.2.1 Křesťanské manželství	14
1.2.2 Křesťanské rodičovství	15
1.2.2.1 Práva a povinnosti rodičů	15
1.2.2.2 Práva a povinnosti dětí	16
1.2.3 Úloha rodičů	17
1.2.3.1 Analogie mezi sociální a biologickou dělohou	17
1.2.3.2 Sociální porod	19
1.3 Shrnutí	21
2 ODPOVĚDNÉ RODIČOVSTVÍ A MANŽELSTVÍ	22
2.1 Účely manželství	22
2.2 Přejchod k rodičovství	22
2.3 Zodpovědná výchova dětí	23
2.3.1 Muž a žena	24
2.3.2 Výchova dětí v demokracii	25
2.3.3 Vytváření hranic a liberální výchova	25
2.3.4 Svoboda dětí	26
2.3.5 Sexuální výchova dětí	27
2.3.6 Předávání víry	29
2.3.7 Nejčastější chyby a problémy ve výchově	30
2.3.8 Rodina s těžce nemocným dítětem	31
2.4 Velikost rodiny	32
2.5 Zaměstnanost rodičů, zejména matek	34

2.6	Neplodnost.....	36
2.6.1	Řešení neplodnosti.....	37
2.6.2	Etické otázky spojené s léčbou neplodnosti	38
2.6.3	Adopce	39
2.7	Shrnutí	40
3	MANŽELSTVÍ A SEXUALITA VE SVĚTLE KŘESŤANSKÉ	
	ETIKY	42
3.1	Sexualita mimo manželství	42
3.1.1	Sex před manželstvím.....	42
3.1.2	Nemanželské soužití	44
3.1.3	Homosexualita	45
3.2	Církevní dokumenty týkající se manželství a sexuality.....	46
3.2.1	Donum vitae.....	47
3.2.2	Gaudium et spes.....	48
3.2.3	Humanae vitae	50
3.3	Sexualita v manželství.....	51
3.4	Nerozlučitelnost manželství	52
3.4.1	Rozvod a děti	54
3.5	Plánování rodičovství	55
3.5.1	Regulace porodnosti v běžné společnosti.....	56
	3.5.1.1 Přirozené metody.....	56
	3.5.1.2 Umělé metody.....	56
	3.5.1.3 Umělé přerušení těhotenství	58
3.6	Plánování rodičovství a katolická církev	59
3.6.1	Důvody proti umělé antikoncepci.....	60
3.6.2	Důvody pro přirozené plánování rodičovství	61
3.6.3	Důvody proti používání přirozeného plánování rodičovství – Marek Vácha	62
3.6.4	Kazuistika	63

3.7 Shrnutí	64
ZÁVĚR.....	65
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	71
ABSTRAKT.....	72
ABSTRACT	73

ÚVOD

Říká se, že rodina a manželství prochází krizí. Rodina – instituce, která se vždy a právem považovala za základ státu a církve – si v postmoderní době hledá své místo a svou roli. Není už tím, co bývala. Děti nejsou ovlivňovány jen rodiči a jejich výchovou, ale stále větší vliv na ně má škola, kamarádi, prostředí, ve kterém žijí, a samozřejmě i média. Není to tak dávno, co se mluvilo o škodlivosti dlouhodobého „vysedávání“ dětí u televize, a teď je televize vystřídána počítačem, popř. je jím doplněna. Má tedy rodina ještě nějakou specifickou funkci, nebo můžeme všechny její funkce nahradit? A s jakými etickými problémy se potýkají dnešní rodiče, kteří žijí jako praktikující křesťané a kteří chtějí svoje děti vychovávat podle Božích přikázání? Mají to jednodušší nebo těžší než jejich rodiče? Číhá na jejich děti méně nebo více nebezpečí?

Téma své diplomové práce jsem si zvolila po dlouhém přemýšlení, kdy většina v ní reflektovaných témat zasáhla i můj život. Sama žiji dlouhé roky v manželství, s manželem máme pět dětí a vždy jsme se snažili žít trochu „jinak“ než naši vrstevníci. Snažíme se žít jako praktikující katolíci, držet se učení církve, nenalézat nejjednodušší řešení, ale přemýšlet o otázkách a problémech, které přicházejí. Máme na rozdíl od našich nevěřících přátel nejen různé výhody, ale i náročné úkoly navíc. Mezi zásadní a základní výhodu patří skutečnost, že na výchovu nikdy nejsme sami, ale spoléháme též na Boží pomoc. Věříme, že naše děti miluje Bůh víc, než dokážeme my sami. Zásadním úkolem navíc jsou rodičovské povinnosti vyplývající z našeho přesvědčení, mezi které patří snaha předat svým potomkům víru.

V první kapitole své práce budu definovat rodinu, popíšu její funkce, změny, kterými v sekularizované společnosti prochází. Budu se snažit zjistit, jaká jsou specifika křesťanských rodin a manželství a z čeho vychází.

Druhá kapitola představí téma zodpovědného rodičovství, s jakými etickými otázkami a problémy se potýkají dnešní rodiče, kterým záleží na výchově dětí a kteří se snaží své děti nějak vést. Další otázkou, na kterou se pokusím odpovědět, bude, jak ovlivňuje víra výchovu dětí.

Ve třetí kapitole se budu věnovat pohledům na lásku, sex a manželství z úhlu křesťanské etiky. Jaký byl její pohled v historii i nyní, jaký význam měly a čím se zabývaly církevní dokumenty? Posledním tématem bude plánování rodičovství.

Stanovisko katolické církve k antikoncepci je jasné. Jak je to ale v praxi? Je antikoncepce ospravedlnitelná? A pokud ano, tak za jakých podmínek?

Cílem mé práce je zjistit, s jakými problémy se katoličtí manželé a rodiče potýkají, zda přijímají učení církve nejen o antikoncepci bez výhrad, zda podle tohoto učení žijí, zda se potýkají s nějakými komplikacemi při jeho aplikaci do praxe. Hlavní otázka mé práce zní: Lze v dnešní době žít podle učení církve? Je učení církve pro člověka žijícího v manželství a rodině přínosem, nebo jen souborem zákazů a příkazů? Je opravdu katolická církev zaujatá proti sexu, nebo je všechno jinak, než se na první pohled zdá?

1 VÝZNAM RODIČOVSTVÍ A MANŽELSTVÍ

1.1 Rodina včera a dnes

„Rodina je skupina lidí spojená pouty pokrevního příbuzenství nebo právních svazků, mezi které patří sňatek a adopce. V některé fázi vývoje obvykle rodina sdílí společnou domácnost. Nukleární rodina je dvougenerační, rozšířená rodina zahrnuje více než dvě generace. Rodina je konzervativní instituce.“¹ V určité době se říkalo, že rodina je základem státu, ještě dříve, že je základem církve. Katolický katechismus uvádí, že „rodina je základní buňkou života společnosti“². Už nejstarší etické a morálně normativní spisy poukazují na to, že jakmile lidé přestávají plnit rodinné závazky, společnost ztrácí svou sílu. Již Konfucius byl přesvědčen, že „by přibylo štěstí a prosperity, kdyby se každý choval řádně ve svém rodinném životě“.³ Jaké jsou základní rozdíly mezi rodinou dříve a dnes, mezi rodinou počátku 20. století a rodinou dneška?

- Dnešní rodina je chápána jako malé domácí společenství rodičů a jejich dětí.

Dříve byly malé rodiny většinou začleněny do větších společenství kolem domu nebo hospodářského dvora, v nichž společně žilo několik generací. Žili zde i příbuzní, kteří nežili v manželství, čeledíni a děvečky nebo učňové a tovaryši. Bylo zde mnoho příležitostí k zakoušení vztahu rodičů a dětí, vztahů k příbuzným a zaměstnancům. Vše bylo propojeno a společně prožíváno: práce a volný čas, setkání různých věkových skupin, děti a staří lidé nebyli mladým na obtíž. Mravní výchova se také uskutečňovala v tomto společenství, které formovaly stejné cíle a hodnoty. Ty se pak předávaly z generace na generaci.

- Dnes je rodinný život oddělen od výdělečného.

Děti jsou velkou část týdne odděleny od svých rodičů. Ještě na počátku 20. století žili rodiče téměř po celou dobu svého manželství v rodině jednoho ze svých provdaných nebo ženatých dětí. Dnes děti po sňatku zakládají svou vlastní domácnost a velmi často se stěhují dále od rodičů.

- Současnou rodinu zasáhla změna v postavení ženy a postoj manželů k dětem.

V průběhu dějin se vlivem křesťanství vytvořil ideál manželství, postavený na rovnosti muže a ženy. Ale teprve odklon od patriarchálního chápání manželství a společenské a hospodářské změny daly ženě větší samostatnost, nezávislost a umožnily jí účastnit se

¹ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 187.

² *KKC*, čl. 2207.

³ MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 15.

hospodářského a sociálního života. Oba manželé obohacují svoji rodinu o prvky sociálního a kulturního života a zároveň se dělí o úkoly v péči o domácnost a děti. Dnešní rodiny mají v porovnání s rodinami dřívějšími menší počet dětí.

- Nyní jsou rodinní příslušníci v mnohem větší míře než dříve formováni společností, jejím životním stylem a představami hodnot.

Až do novověku byla rodina nosnou jednotkou společnosti. Spolu se vzdělávacími institucemi společnosti a církve předávala dětem životní zkušenosti, vychovávala je mravně a nábožensky. Nyní je rodina vnímána jako dílčí jednotka společnosti. Jednotliví členové jsou po většinu času vytiženi mimo rodinu. Všechny aktivity mimo rodinu mohou rodinný život odlehčit, ale mohou být pro něj i zátěží. Ve zkušenostech a znalostech dnešní rodiče mnohdy svým dětem nedostačují. Dospívající často sbírají zkušenosti mimo rodinu. Přinášejí si tak do rodiny od rodičů někdy značně odlišné názory a životní styl, které se tak stávají zdrojem konfliktů. Rodina tak ztrácí svou výlučnou roli při výchově dětí, její funkce jsou nahrazovány.⁴

1.1.1 Funkce rodiny

Rodina plní pro své členy mnoho funkcí. Zabezpečuje je hmotně, pečuje o jejich zdraví, o jejich zdárný vývoj, výživu, předává jim kulturní dědictví, ovlivňuje je, podporuje, usměrňuje a chrání.

Blahoslav Kraus funkce rodiny dělí na:

- a) Biologicko - reprodukční funkci – ta má význam nejen pro jedince, který v ní žije, ale i pro společnost, která potřebuje pro svůj zdárný vývoj stabilní reprodukční základnu. Proto by mělo být v zájmu společnosti, aby se rodil takový počet dětí, který potřebuje.
- b) Sociálně – ekonomickou funkci – chápe rodinu jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry prostřednictvím povolání, zároveň jsou také spotřebiteli na trhu. Poruchy této funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, v současnosti někdy bývá příčinou nezaměstnanost, někdy neúnosné zadlužení rodiny a neschopnost splácet pohledávky.⁵ V rámci rodiny pak probíhá řada rozhodnutí týkajících se využití materiálních a finančních prostředků, dochází k přerozdělování prostředků v rámci rodiny.⁶

⁴ Srov. *Život z víry*, s. 170-172.

⁵ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 81-82.

⁶ Srov. KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk, prostředí, výchova*, s. 80.

c) Ochrannou funkci – spočívá v zajišťování životních potřeb nejen dětí, ale všech členů rodiny.

d) Sociálně – výchovnou funkci – rodina je první sociální skupina, ve které se dítě učí přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování běžné ve společnosti. V rodině dochází k přípravě dětí a mladistvých na vstup do praktického života.

e) Rekreační, relaxační a „zábavnou“ funkci – rodina je také institucí, která pamatuje na rekreaci, relaxaci a zábavu. Tyto aktivity se týkají celé rodiny, ale největší význam mají pro děti.

f) Emocionální funkci – ta je pro rodinu zásadní a nezastupitelná. Nikde jinde dítě nezíská citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty.⁷

Z funkcí rodiny jasně vyplývá, že si zaslouží pozornost a podporu od státu a církve. Tuto skutečnost zmiňuje již 2. vatikánský koncil. „*Všichni, kdo mají vliv na společnost a na společenské skupiny, musí účinně přispívat k povznesení manželství a rodiny. Uznat jejich pravou povahu, hájit ji a podporovat, chránit veřejnou mravnost a příznivě ovlivňovat hmotnou úroveň rodiny.*“⁸ V současném světě jsou některé z funkcí rodiny nahraditelné, a tak rodina prochází jakousi krizí. Místo klasické rodiny, kde spolu žijí manželé – otec a matka – a jejich děti, se objevují jiné formy soužití.⁹ Stále častěji spolu žijí rodiče bez toho, aby uzavřeli manželství, nebo žijí děti po rozvodu rodičů pouze s matkou nebo otcem. Ani tato forma rodinného života však nemůže plně nahradit péči obou rodičů.

1.1.2 Manželství včera a dnes

I dnes sní mladí lidé o svatbě a vytvoření šťastné rodiny. Ale jejich cesta k manželství je mnohem komplikovanější a bolestnější než byla dříve:

- Většina lidí, která vstupuje do manželství, měla již několik sexuálních partnerů. Od nich si mohou do manželství přinášet nemoci – některé nevyлéčitelné, jiné nezjistitelné.¹⁰

⁷Srov. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, s. 82-83.

⁸GS, čl. 52.

⁹*Rodina, manželství a fakticky existující soužití*. [online] [Cit. 28. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.cirkev.cz/res/data/004/000499.pdf>.

¹⁰Srov. *Sexuálně přenosné nemoci*. [online] [Cit. 17. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.sexualne.cz/pohlavni-nemoci>.

Pozn. Jedná se o nemoci přenosné pohlavním stykem. Průběh onemocnění může být bezpříznakový, a tak může docházet k šíření. V současné době dochází k nárůstu těchto onemocnění, obzvláště mezi mládeží a

- Většina zažila sex jako součást chození, ne manželství, a tak ho bere na lehčí váhu.
- Mnoho lidí již vychovává nebo počalo dítě, eventuálně podstoupilo potrat. To vše jen množí komplikace a zklamání v jejich manželstvích.

Co pro ně tedy manželství znamená? Neznamená počátek sexuálního života, neznamená možnost zplodit dítě, ani změnu životního stylu. To všechno mohou mít mladí lidé již před vstupem do manželství. Proto se manželství stává jen vyjádřením momentálního proměnlivého úmyslu.¹¹

Jak je na tom manželství v České republice dnes?

- V současné době více než 50% prvorodiček a cca 40% všech rodiček jsou svobodné matky.
- Každé druhé manželství končí rozvodem.
- 47% párů uvádí jako důvod rozvodu rozdílnost povah.
- Rozvody, kterých je každý rok více než 33 tisíc, přijde ročně o jednoho z rodičů přes 20 tisíc dětí, které tak samy získávají negativní zkušenost s manželstvím.
- Průměrná délka trvání manželství v ČR je 13 let.
- Zhruba 70% rozvádějících se párů má děti.
- Dochází k výraznému nárůstu soužití nesezdaných párů jako alternativy manželství, přičemž četnost rozpadu těchto vztahů je mnohem vyšší než u manželství se všemi negativními dopady na děti těchto párů.¹²

V naší republice si také uvědomujeme význam manželství pro zdravý a šťastný život každého člověka. Vzniká tak velké množství iniciativ, které podporují manželství, ukazují jeho význam, snaží se pomoci lidem v manželských krizích a snaží se posílit vztahy v manželství.

Pro ilustraci uvedu nějaké příklady iniciativ pro podporu manželství. Jednou z nich je Národní týden manželství. Tato iniciativa vznikla ve Velké Británii. První Národní týden manželství tam proběhl v roce 1998. U nás byl první ročník Národního týdne manželství v roce 2007, od té doby probíhá každoročně. Jak říká dr. Činčala, dobré a kvalitní manželství není věc daná, ale vztah, na kterém se musí stále pracovat. *„Manželský vztah je to nejkrásnější na zemi, co nám bylo dáno. Je to zároveň velmi*

mladými dospělými vstupujícími do sexuálního života. Mezi tato onemocnění patří např. kapavka, syfilis, chlamydiové infekce, měkký vřed, venerický lymfogranulom, inguinální granulom a AIDS.

¹¹ Srov. STAFFORD, T. *Sexuální chaos*, s. 11-12.

¹² *Jak je na tom manželství v ČR?* [online] [Cit. 25. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.tydenmanzelstvi.cz/clanky/31/faq/jak-je-na-tom-manzelstvi-v-cr.html>.

*křehká věc, o kterou je třeba dobře pečovat. Stále se v této oblasti projevuje nevědomost, která stojí příliš mnoho slz, zranění, rozdělení, hořkosti, nenávisti. Touhu po dobrých vztazích má v srdci snad každý, ale dobré manželské vztahy obvykle nepřichází sami od sebe.*¹³

Další iniciativou jsou Manželská setkání, pořádaná neziskovou organizací YMCA Familia. Činnost této organizace je založena na křesťanských principech, je zaměřena na rozvoj a vzdělávání jedinců i celých rodin bez ohledu na věk či náboženské vyznání. Cílem je péče o všestranný tělesný, psychosociální a spirituální rozvoj osobnosti směřující ke zdravým vztahům. Organizace reaguje na jevy, které se objevují v civilizaci západního typu: rodina je v krizi, víc než polovina dětí žije v neúplné rodině, mizí tradiční základ rodiny, stírají se rozdíly mezi mužem a ženou, mění se jejich tradiční role, probíhá stále větší sekularizace společnosti, objevuje se neochota nést a převzít zodpovědnost za svůj život i za rodinu, životní tempo je tak rychlé, že člověk nemá čas porozumět sám sobě ani druhým.

Manželská setkání jsou prvotní aktivitou z druhé poloviny 90. let, jejíž program byl převzat z finského modelu a adaptován na podmínky České republiky. Po několika letech práce s manželskými páry vyvstala potřeba pracovat samostatně s muži, ženami a mládeží.¹⁴ Pravidelná manželská setkání mají za cíl obnovit a prohloubit partnerské a rodičovské vztahy. Jedná se o osmidenní letní kurz vedený v duchu křesťanských zásad, ale je otevřený širokému okruhu zájemců, kteří se rozhodli poznat a prohloubit svůj vztah.¹⁵

1.2 Křesťanská rodina

Jak důležitá je pro život každého člověka rodina, zdůraznil výrok 2. vatikánského koncilu: „*Šťastný život člověka i lidské a křesťanské společnosti těsně souvisí s dobrým stavem manželského i rodinného společenství*“.¹⁶ Protože je rodina základem státu, začíná být jasné, že „*úpadek rodinného života je nejhlubší příčinou úpadku národů. Důsledek vyvozený z role rodiny jakožto buňky společnosti spočívá v tom, že každá*

¹³ *Proč jsem se rozhodl pro NTM?* [online] [Cit. 25. 2. 2014] Dostupné na WWW:

<http://www.tydenmanzelstvi.cz/clanky/119/2007/proc-jsem-se-rozhodl-pro-ntm-dr-petr-cincala.html>.

¹⁴ Srov. *Familia, o nás*. [online] [Cit. 26. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.familia.cz/familia/o-nas/>.

¹⁵ Srov. *Familia, manželská setkání*. [online] [Cit. 26. 2. 2014] Dostupné na WWW:

<http://www.familia.cz/manzelska-setkani/>.

¹⁶ GS, čl. 47.

*skutečná sociální reforma musí začít u ní. Všechny údajné reformy, které tento zákon ignorují, nebo dokonce porušují, musí na konci nutně ztroskotat.*¹⁷

Už v roce 1965 v *Gaudium et spes* zdůraznili církevní otcové, že „ochrana, rozvoj a podpora rodiny mají být z nejpřednějších úkolů státu a církve.“¹⁸ Myslím si, že tato výzva od té doby nepřestala platit a v dnešní době, kdy je rodina zmitána mnohými problémy a nebezpečími, neztrácí na významu.

Ve *Familiaris consortio* je uvedeno, že prvním cílem manželství je vytváření křesťanského svazku, křesťanského společenství. Manželská láska zahrnuje všechny stránky osoby: tělo, pudy, sílu citů, touhu ducha a vůli. Vede manžele, aby se stali jedno srdce a jedna duše.¹⁹ Jsou zde také zdůrazněny čtyři všeobecné úkoly křesťanské rodiny: vytváření osobního společenství, služba životu, účast na vývoji společnosti, účast na životě a poslání církve.²⁰

1.2.1 Křesťanské manželství

Základním kamenem křesťanské rodiny je křesťanské manželství. Povolání k manželství je vepsáno do lidského srdce již na začátku dějin. Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho jako muže a ženu. Poté jim požehnal a řekl: „*Plod'te a množte se a naplňte zemi.*“ (Gn 1,28)²¹

Kodex kanonického práva k tomu říká: „*že manželský svazek, kterým muž a žena mezi sebou vytvářejí nejvnitřnější společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí, je mezi pokřtěnými povýšen Ježíšem Kristem na svátost.*“²²

Při manželském slibu se muž a žena sobě vzájemně odevzdávají, slibují si lásku, úctu a věrnost, že se nikdy neopustí a že spolu ponесou všechno dobré i zlé až do smrti. Protože si jsou vědomi své nedokonalosti, dovolávají se pomoci Boží. „... *K tomu ať mi pomáhá Bůh. Amen.*“²³

V tomto krátkém slibu jsou vyjádřeny určité skutečnosti. Manželství je *sociální skutečností*. V našem rozvinutém světě tato skutečnost sice ztrácí na síle, ale i přesto je

¹⁷ PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 476-477.

¹⁸ GS, čl. 52.

¹⁹ Srov. FC, čl. 13.

²⁰ Srov. Tamtéž, čl. 17.

²¹ Srov. Gn 1, 27-28

²² CIC, kán. 1055, § 1-2.

²³ ThLic. Vojtěch od sv. Hedviky OCD. *Přednáška o manželství*. [online] [Cit. 3. 12. 2013] Dostupné na WWW: <http://manzelstvi.cz/Svatba/Obsah-manzelskeho-slibu-prubeh-svatebniho-obradu.html>.

manželství stále jakousi společenskou zárukou, vyjadřuje závazek muže a ženy k sobě navzájem. Manželský slib je také *úkonem vzájemné lásky*: „V určitém okamžiku dozraje vzájemný kontakt dvou lidí do situace, kdy oba cítí vnitřní potřebu projeviti si svou lásku nejen slovy a gesty, nýbrž i ujištěním o naprosté výlučnosti a trvalosti vzájemné náklonnosti.“²⁴ *Vzájemné odevzdání se a přijetí* vyžaduje od člověka určitou zralost a vědomí, k jakému kroku se odhodlává. Celý se cele odevzdává a cele přijímá – svobodně a napořád. Tento úkon musí být vzájemný – nemohu se úplně dát, pokud nebudu úplně přijat a nemůžu úplně přijmout, pokud se mi druhý úplně neodevzdá. Důsledkem tohoto úkonu je výlučnost a trvalost vztahu. V poslední části slibu se manželé *dovolávají pomoci Boží*. Je tím vyjádřeno to, že Boha zvou do svého manželství, že s ním počítají a že se manželství může stát konkrétní cestou k Bohu.²⁵

1.2.2 Křesťanské rodičovství

Pokud otec a matka chtějí své děti vychovávat jako křesťanští rodiče, pojí se s tímto úkolem mnoho práv a povinností.

1.2.2.1 Práva a povinnosti rodičů

Rodiče mají právo a povinnost vychovávat své děti. Mají se na ně dívat jako na děti Boží a respektovat je jako lidské osoby. Převzetí své odpovědnosti dosvědčují vytvořením domova, kde je běžná něha, odpuštění, úcta, věrnost a nezištná služba. Je zde vhodné místo k výchově ke ctnostem. Děti by se v rodině měly učit odříkání, zdravému úsudku a sebeovládání. Rodiče mají svým dětem dávat dobrý příklad.

Rodiče mají své děti evangelizovat, je to rodičovská výsada. Výchova dětí k víře se děje svědectvím křesťanského života podle evangelia, umožněním účasti dětí na životě církve a rodinnou katechezí. Mají poslání naučit své děti modlit se a objevit v sobě povolání Božích dětí. Důležitým úkolem rodičů je naučit své děti odpouštět tím, že jim sami stále a stále odpouštějí.

Lásku a ohled rodiče vyjadřují nejen péčí a pozorností, kterou věnují svým dětem, ale také starostí o jejich hmotné a duchovní potřeby. Rodiče také mají právo zvolit svým dětem školu, která odpovídá jejich přesvědčení.

²⁴ ThLic. Vojtěch od sv. Hedviky OCD. *Přednáška o manželství*. [online] [Cit. 3. 12. 2013] Dostupné na WWW: <http://manzelstvi.cz/Svatba/Obsah-manzelskeho-slibu-prubeh-svatebniho-obradu.html>.

²⁵ Srov. Tamtéž.

V dospívání dětí se rodiče mají vyhnout tomu, aby nutili své děti k volbě povolání nebo k volbě manžela či manželky.²⁶

1.2.2.2 Práva a povinnosti dětí

V dnešní době se hodně mluví o právech dětí. Děti svá práva dobře znají, ale málokteré dítě si uvědomuje, že s každým právem je spojena také povinnost a že právo každého člověka končí tam, kde je omezována důstojnost nebo práva někoho jiného.

V židovsko-křesťanské kultuře jsou povinnosti dětí ukotveny ve čtvrtém přikázání Božím: „*Cti otce svého i matku, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.*“ (Ex 20,12)

Rozvinuty jsou v dalších částech Bible:

„*Z celého srdce cti svého otce a nikdy nezapomeň na porodní bolesti své matky. Pamatuj, že jim děkuješ za své bytí. Čím se jim můžeš odplatit za to, co ti dali?*“ (Sir 7,27-28)

„*Neboť Pán chtěl, aby otec byl od dětí ctěn, a potvrdil právo matky u potomstva. Kdo ctí otce, usmiřuje své hříchy, kdo si váží matky, jako by sbíral poklady. Kdo ctí otce, dočká se radosti na svých dětech a bude vyslyšen, když se modlí. Kdo ctí otce, bude dlouho žít, kdo poslouchá otce, občerstvuje svou matku.*“ (Sir 3,2-6)

„*Synu, ujmí se svého otce, když zestárne, a netrap ho, dokud je živ. Slábně-li mu rozum, ber na něj ohled a nepohrdej jím, když ty jsi v plné síle... Kdo opustí otce, je rouhač, kdo se oboří na matku, je Pánem proklet.*“ (Sir 3,12-13.16)

A jaké jsou tedy podle Katechismu katolické církve povinnosti dětí? Patří mezi ně: úcta dětí, nezletilých i dospělých (ta je úkonem vděčnosti vůči těm, kteří je přivedli na svět a umožnili jim růst tělesný i růst v moudrosti a milosti), projevující se opravdovou ochotou a poslušností. I u dětí však platí, že pokud jsou ve svém svědomí přesvědčeny, že je špatné daný rozkaz poslechnout, poslechnout nemají. I když děti vyrostou, mají respektovat své rodiče, mají je žádat o radu a přijímat jejich oprávněná napomenutí. Děti mají svým rodičům podle svých možností hmotně i mravně pomáhat v letech jejich stáří i nemoci, osamocení nebo nouze.²⁷

²⁶ Srov. KKC, čl. 2221-2231.

²⁷ Srov. Tamtéž, čl. 2214-2220.

1.2.3 Úloha rodičů

Zmiňovat se o nenahraditelné úloze matky a otce by bylo zbytečné. Hovoří o tom psychologové, sociologové, psychiatři, kněží, politici, pracovníci sociálních služeb, učitelé a další lidé, kteří mají co do činění s dětmi a rodinami. Snaží se zmenšovat a napravovat rizika, která se objeví s porušenou funkcí rodiny nebo jednoho z rodičů. Snaží se zjistit, jak mohou rodinám a dětem z narušených rodin pomoci, objevují se různé projekty a programy na jejich podporu.

Důležité je uvědomit si, že úloha rodičů nekončí s nástupem dítěte do školky a školy. Role rodičů je obzvlášť důležitá nejen v útlém dětství, ale i v době dospívání, kdy už si to mnozí rodiče neuvědomují a kdy si často myslí, že už se mohou věnovat, čemu chtějí, vždyť jejich děti jsou už „přeci velké“.

Naši přední rodinní terapeuti Ludmila Trapková a Vladislav Chvála své společné letité zkušenosti s rolí rodiny, otce a matky při výchově dětí popsali ve svých knihách. Velmi zajímavé jsou termíny „sociální děloha“ a „sociální porod“. Rodinu přirovnávají k *sociální děloze*, místu, kde se narozený člověk vyvíjí, dozrává, chráněný silnou stěnou dělohy a pro něj podnětným prostředím. Pokud dozraje, je vypuzen do vnějšího světa. Je to vlastně „proces separace dospívajícího z původní rodiny“. Tento proces, náročný jak pro dítě, tak pro oba rodiče, nazývají *sociálním porodem*.²⁸

1.2.3.1 Analogie mezi sociální a biologickou dělohou

„Interakční prostředí mezi rodiči je zdrojem sociální výživy pro dítě, tak jako je placenta orgánem zprostředkujícím látkovou výměnu mezi mateřským organismem a plodem.“²⁹

Až neuvěřitelné jsou podobnosti na pozadí obou dějů: *„Za nekonečným chaosem nevýznamných interakcí, ať biologických kolem plodu, či sociálních kolem dítěte, můžeme vystopovat zákonitosti, jejichž naplnění je nepřekročitelné.“³⁰*

Rodičovství, stejně jako placenta, vzniká teprve početím dítěte a bez něho nemá smysl. Sexualita není jen tělesná kratochvíle. Ženina tělesná touha bývá obvykle mnohem zřetelněji než u muže propojena s očekáváním mateřství, protože dítě bude počato v jejím těle. *„Žena při seznamování svádí ke vztahu a bývá strážkyní vztahové potence budoucího rodičovského páru. Uspokojivý sex pak ženě bytostný vztah*

²⁸ Srov. CHVÁLA, V., TRAPKOVÁ, L. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, s. 86.

²⁹ Tamtéž, s. 99.

³⁰ Tamtéž, s. 104.

*s milovaným mužem posvěcuje.*³¹ Muže ke vztahu svádí ženské tělo, ne její duše. Pokud jsou oba k synchronizaci svedeni, je jedno, co bylo dřív. Oba motivy se zacyklí a ve vzájemné pozitivní vazbě se posilují.³²

- První trimestr = první třetina – od narození do šesti let
V sociální děloze postupně dítě plní vývojové úkoly díky součinnosti zrání CNS a sociálního učení. Stejně jako patologie v prvním trimestru těhotenství patří k nejzávažnějším, nejzávažnější jsou poruchy v sociálním prostředí v této etapě dětského vývoje. Může dojít k poruše synchronizace mateřského organismu s dětským. Matčina sebedůvěra a rovnováha je závislá na dobrém vztahu s partnerem. Z toho vyplývá, že funkce otce je od samého počátku nepostradatelná.
- Druhý trimestr = druhá třetina – od šesti do dvanácti let
Jsou-li úskalí předešlého období v děloze překonána, nastává klidné období. Plod má přiměřeně velký prostor, dostatečný přísun živin, nerušený klid pro tělesný růst. Děloha se zvětšuje, zvětšuje se i množství plodové vody. V sociálním vývoji má dítě velký přísun informací, které mu nabízí škola, vytváří se široké interakční pole mezi rostoucím organismem a jeho okolím. *„Puberta zahájí poslední fázi pobytu dítěte v sociální děloze, stejně jako poslíčky ohlašují porod.”*³³
- Třetí trimestr = třetí třetina – od dvanácti let do plnoletosti
Během poslední fáze života v děloze matky se dítě připravuje na odchod z chráněného prostoru, v děloze začíná být těsno. Děloha je dráždivější, snadněji reaguje i na malé podněty, tlak plodu na dolní segment uvolňuje dosud neprodyšný uzávěr dělohy, do dělohy proniká stále více infekce ze zevního prostředí. Významný je vznik infarktů placenty, díky kterým je plod stresován a tísněn. Analogicky se dítě uvolňuje z původní rodiny. Celý rodinný systém se na změnu dlouho připravuje, ale nakonec je konflikt nutný k tomu, aby byla nalezena cesta ven. Na rodičích se projevuje únava, obzvláště, je-li sociální děloha vícečetná. Pokud si nenavykli vedle rodičovského pěstovat i partnerský

³¹ CHVÁLA, V., TRAPKOVÁ, L. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, s. 100.

³² Srov. Tamtéž, s. 100.

³³ Tamtéž, s. 106.

vztah, nemohou se vzájemně podporovat. Na konci puberty, stejně jako na konci třetího trimestru v děloze, jsou jedinec i jeho rodina připraveni k separaci.³⁴

1.2.3.2 Sociální porod

Stejně jako těhotenství je ukončeno výraznou a nebezpečnou krizí – porodem, je vývoj v sociální děloze dokončen výraznou a nebezpečnou krizí – separací dítěte z původní rodiny. Jakým způsobem se tedy dospívající dostává z vnitřního, sociálně uzavřeného prostoru ven k samostatnému a na rodičích nezávislému životu? Dítě mezi matkou a otcem podle svých vývojových potřeb a možností osciluje, proto je důležité, aby byli oba rodiče k dispozici a aby byli dobře rozlišitelní a nezaměnitelní. Jsou období, kdy dítě může postrádat jednoho z rodičů, ale ten druhý je pro něj v tu samou dobu nenahraditelný.³⁵

Myslím si, že z tohoto důvodu by rodiče po rozvodu, který je v naší společnosti častým jevem, měli tyto zákonitosti znát. Měli by si uvědomit, že sice již nejsou manželé, ale rodiči zůstanou celý život. A pokud to jen trochu jde, měli by se chovat jako zodpovědní rodiče i po rozvodu. Měli by si uvědomit, že se tak chovají v zájmu svých dětí.

Sociální porod dcery a syna je rozdílný, stejný je však v základním faktu – oba rodiče v něm hrají nezastupitelnou roli.

- *Sociální porod dcery*

Začíná ve vztahu s matkou. Matka dceru přijímá a zasvěcuje ji do ženského života. Od přírody je toto zasvěcení krvavé – dívka dostává měsíčky. Matka se musí rozloučit s tím, co jí bylo milé na roztomilém dítěti, a přijmout svou dceru jako svou družku, která s ní i ostatními ženami sdílí osud ženství. Dříve procházela dívka zasvěcujícími rituály, nyní se význam rituálů všeobecně podceňuje. Matka musí unést dceřino experimentování ve své vlastní kuchyni a s novinkami, které dcera přináší z jiných rodin, nemusí souhlasit. Je to náročná zkouška matčiny nepodmíněné lásky. Zároveň ji učí postojům k mužskému světu, jehož je otec součástí.

Pokud je tato fáze zdárně dokončena, dcera se separuje od matky k otci a dochází ke sblížení s otcem. Dcera potřebuje trávit čas s otcem bez přítomnosti matky. Potřebuje poznat, že ji otec má rád nejen nepodmíněnou láskou, ale že ji

³⁴ Srov. CHVÁLA, V., TRAPKOVÁ, L. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, s. 98-108.

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 109-110.

obdivuje i jako ženu. Jestliže toto dcera od svého otce pocítí, uvěří, že je na tomto světě jako žena v pořádku a že mužský svět není jen „*místem nebezpečné agresivity, ale že ji muži mohou toutéž agresivní mocí zajišťovat mocnou ochranu a poskytovat rychlá silová řešení v náročných situacích*“.³⁶ Úkolem otce je zasít v dospívající dceři možnost partnerství s mužem. „*Otec založí její další budoucí vztah jako nový prostor možností*.“³⁷

Pokud se dcera vztahu s otcem nasytí, začne jej cítit jako naplněný a cítí potřebu odejít. Objevují se konflikty, které narušují vztah s otcem. Mladá žena je připravena odejít...

- *Sociální porod syna*

Kolem dvanáctého roku dochází k návratu syna do blízkosti matky. Syn se má ve svém vztahu s matkou naučit životu v heterosexuálním vztahu. Má velkou nevýhodu, že se tomu učí o tři až čtyři roky dříve než dcery. Syn v tuto dobu musí mít v zádech otcovu ochranu a záruku, že ho ženský svět zase nepohlí. Může se tak v klidu vrátit do matčiny blízkosti a vzít si od ní do dospělosti zážitek láskyplného partnerství se zralou ženou.

Pokud setrvávání v blízkosti matky za vydatné spolupráce otce dostoupí vrcholu, je syn připraven, aby se konečně od ní odpoutal. Dříve toto odpoutání ulehčovaly oběma různé rituály.

Nyní musí dojít k předání syna otci. Oba musí spolu trávit čas, ať ve sportu nebo při práci, aby spolu mohli soupeřit. Zažívají spolu mužská dobrodružství. Uznali otec syna, dovolí porušit generační bariéru a je mu poprvé také dospělým mužským partnerem.

Pokud syn projde dobře touto fází, naučí se od otce pevnosti a zodpovědnosti za sebe i za druhé, odloží pod jeho vedením část své citlivosti ve prospěch žen. Syn si je v zevním světě jistější a stále častěji si o svých záležitostech rozhoduje sám. Staví se otci a prosazuje si vlastní, pro otce často nepřijatelné názory. Je samostatný.³⁸

³⁶ CHVÁLA, V., TRAPKOVÁ, L. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, s. 118.

³⁷ Tamtéž, s. 120.

³⁸ Srov. Tamtéž, s. 110-137.

„Dospělý syn i dcera jsou v ideálním případě sebevědomí, uživí se bez pomoci rodičů, jsou heterosexuálně orientovaní a schopní přijmout nároky rodičovství a odpovědnost za další generaci.“³⁹

1.3 Shrnutí

- Rodina měla, má a bude mít základní význam pro každého člověka. Přesto se její role a úkoly v čase mění. Mění se také její podoba.
- Rodina plní mnoho funkcí. Některé se dají částečně nebo úplně nahradit, některé z nich může nahradit stát.
- Manželství jako instituce prochází krizí. Stále více manželství se rozpadá, stále více lidí žije nesezdaných.
- I v naší republice, stejně jako v jiných zemích, si uvědomujeme význam manželství, a proto vzniká mnoho aktivit zaměřených na podporu manželství, vztahů v manželství atp.
- Otec a matka a jejich role v životě dítěte jsou nenahraditelné.
- Vývoj dítěte v děloze se nápadně podobá vývoji dítěte v rodině, rodinu můžeme nazývat sociální dělohou. Vstup dospělého jedince do života mimo rodinu můžeme nazývat sociálním porodem. Na tomto procesu, který není jednoduchý, musí spolupracovat dítě i oba rodiče.

³⁹ CHVÁLA, V., TRAPKOVÁ, L. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*, s. 137.

2 ODPOVĚDNÉ RODIČOVSTVÍ A MANŽELSTVÍ

Téměř každý člověk si uvědomuje, že pokud se stane rodičem, nebude již zodpovědný v životě pouze sám za sebe, popřípadě za svého partnera, ale přibude zodpovědnost za dítě nebo děti, které se mu narodí. Jsou témata, která s rodičovstvím a manželstvím úzce souvisí a která jsou součástí slovníku současné doby. Patří mezi ně předmanželský sex a antikoncepce, rozvodovost, asistovaná reprodukce, adopce, počet dětí v rodině, předání víry a mnohé jiné. V této části bych chtěla nastínit některá z témat ve světle křesťanské etiky.

2.1 Účely manželství

Jaký je význam manželství, jaké jsou jeho úkoly? Má křesťanské manželství nějaké nadstavbové úkoly navíc než manželství „civilní“?

„Manželství a manželská láska jsou zaměřeny svou povahou k plození a výchově potomstva. Děti jsou jistě nejvzácnější dar manželství a svým rodičům přinášejí velmi mnoho dobrého.“ (GS 50)

Mezi účely manželství nepatří jen plození a výchova dětí, ale také vzájemná pomoc a doplňování v lásce. Muž a žena se v tomto svazku doplňují svými rozmanitými dary a schopnostmi. Pomoc si mají poskytovat nejen v radosti a šťastných dnech, ale i v bolesti a utrpení. V křesťanském manželství má své místo i kříž, který se může stát „ve vyšším řádu školou lásky a zdrojem plodnosti pro Boží království“⁴⁰. Dalším účelem je utišení a uspokojení sexuální žádosti, které ale může být součástí druhého účelu. Muž a žena jsou pohlavně uzpůsobeni tak, aby se vzájemně doplňovali a aby po sobě sexuálně toužili. Nutno však doplnit, že citová a sexuální přání obou partnerů nemusí být stejná, mají proto brát na sebe ohled a snažit se vyladit své vzájemné potřeby a přání.⁴¹

2.2 Přejchod k rodičovství

Je nutné si uvědomit, že přechod k rodičovství je velmi náročný. Je nejvýznamnějším přechodem v rodinném cyklu. To, že rozhodnutí o tomto přechodu máme nebo bychom mohli mít v rukou, ho nečiní lehčím, ale naopak ho dělá těžším.

Tento přechod má čtyři jedinečné vlastnosti:

⁴⁰ PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 418.

⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 417-418.

- Dochází k němu pod silným kulturním tlakem vyvíjeným zejména na ženu – sociální status je historicky spjat s mateřstvím. Naše kultura se dívá odmítavě na odmítání mateřství, proto se v okolí bezdětných žen vyskytuje otázka – nechce nebo nemůže mít děti, nebo je může a chce mít a není, kdo by je s ní měl?
- Může k němu dojít i mimovolně – dítě může být počato i neplánovaně, i když tento trend postupně klesá.
- Přechod k rodičovství je nerevokovatelný – vznik rodičovství nelze vzít zpátky, toto jednou učiněné rozhodnutí nelze změnit. Jakmile se jednou dítě narodí, stává se člověk rodičem nezvratně.
- Tento přechod je přechod zlomový – ostatní přechody mají přípravný čas, ale dítě, které tu dosud nebylo, tu jednoho dne je. Těhotenství připravuje ženu fyziologicky, ale ne sociálně. Málokterá žena zažije v době svého dospívání příchod novorozeného sourozence, aby předem zjistila, jak se dítě chová a jaké klade nároky na své rodiče a okolí.⁴²

Zásadním znakem rodičovství je schopnost přijmout nového člověka v bázni a v lásce takového, jaký je od prvního okamžiku jeho existence. Je zcela normální, že žena je ve svém rodičovství o krok dále před svým mužem. Ten se otcovství musí učit od matky.⁴³

2.3 Zodpovědná výchova dětí

Pokud rodiče chtějí zodpovědně vychovávat své děti, měli by si být vědomi, že je to úkol na celý život a celé jejich bytosti. Dítě nevyžaduje část rodiče, vyžaduje ho celého. Vyžaduje nejen jeho ruce, oči, uši, ale hlavně jeho srdce.

Myslím si, že rodičem se sice člověk formálně stává narozením dítěte nebo přijetím dítěte do péče, ale učíme se jím být celý život. Mohou nám pomoci různé odborné knihy a časopisy, zkušenosti našich rodičů a kamarádů, ale největším učitelem je pro nás právě to konkrétní dítě, které vychováváme. Každé dítě je originál, každý rodič je originál a spolu ti dva rostou, dozrávají a vzájemně si při svém růstu pomáhají. „Rodiče se mají dívat na své děti jako na děti Boží a respektovat je jako lidské osoby.“⁴⁴ Zodpovědnost za výchovu dětí rodiče dosvědčují vytvářením domova. Rodiče mají své děti vychovávat ke ctnostem – v rodině se mají děti naučit odříkání, zdravému úsudku a

⁴² Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 150-154.

⁴³ Srov. LAUN, A. *Láska a partnerství*, s. 27.

⁴⁴ *KKC*, čl. 2222.

sebeovládání. Zde se také mají naučit vyvarovat se podlostí a kompromisů, které ohrožují lidskou společnost. Rodiče mají své děti vychovávat k víře. V dětství se láska a ohled rodičů projevuje v péči a pozornosti a ve starosti o jejich hmotné a duchovní potřeby. Během dospívání vedou rodiče děti ke správnému užívání rozumu a svobody.⁴⁵ Je mnoho oblastí výchovy, o kterých se v dnešní době stále hovoří, ve své práci se ale dotknu pouze několika z nich.

2.3.1 Muž a žena

Pokud mají rodiče předávat svým dětem správný model rodiny a být vzorem, měli by být mužem a ženou, jak byli stvořeni, ne „ženou v kalhotách a mužem v sukni“. V dnešní době naše společnost trpí zmatením rolí. Neznamená to však, že nemohu být jako muž na mateřské dovolené nebo jako žena v řídicí funkci. Znamená to, že si musíme být vědomi své identity, být si vědomi úkolu, ke kterému nás Bůh stvořil.

Zdá se, že naše kultura není zdravou kulturou pro chlapce a muže. Většina mužů je zahrnuta nadměrnou mateřskou láskou a nedostává se jim láska otcovská. Většina mužů je vychovávána ženami, počínaje matkou a učitelkou v mateřské školce a třídní učitelkou na střední škole konče. Důsledky se projevují v celém životě u obou pohlaví. Takoví muži nikdy nedospějí a žení se s „matkami“, od kterých potřebují péči, a ne manželkami. Dívky zase potřebují milující a ujišťující „tatínky“, kteří jim v rodině tolik chyběli, místo partnera, který je ochotný riskovat. Ani jedno pohlaví není připraveno na práci a dobrodružství celého života. Jeden z důvodů je, že už nemáme kulturu starších, kteří by uměli následující generaci předávat moudrost, identitu a hranice.⁴⁶

V kulturách se silnou tradicí, u přírodních národů i v naší minulosti nacházíme mnoho rituálů, které znamenaly pro absolventy významnou změnu společenského postavení a předepsaného způsobu života. Nejdůležitější rituály byly spojeny s různými úseky dospívání a dosažením dospělosti. Byly nebo stále jsou to jakési zářezy na cestě životem. Dítě nebo dospívající je očekává a připravuje se na ně. Jsou to mezníky, které dávají životní cestě pevný řád, jsou potvrzením významu každého individua.

Některé rituály, zvláště ty krvavé, se nám dnes mohou zdát hloupé, kruté a nesmyslné. Bolestivost některých rituálů se nám jeví zbytečná, ale je nutné si uvědomit, že to není samoučelná krutost. Mladý člověk, většinou muž, prokazuje svou dospělost tím, že je schopen něco vydržet. Zkušenost bolesti, vážného utrpení nebo ohrožení má

⁴⁵ Srov. *KKC*, čl. 2223-2228.

⁴⁶ Srov. ROHR, R. *Adamův návrat*, s. 26.

velký význam pro růst nebo zralost osobnosti, protože „člověk, který mnoho trpěl a pozitivně se s tím vyrovnal, bývá moudřejší, tolerantnější a dovede se z života radovat víc než ten, koho život prostě řečeno rozmazlíl“.⁴⁷ Zřejmě bychom měli docenit význam rituálů pro vývoj osobnosti, pro duševní zdraví a pevnost společenského řádu a snažit se ritualizovat některá přechodová životní období.⁴⁸

2.3.2 Výchova dětí v demokracii

Ve společnosti absolutní vlády byly vztahy mezi lidmi podobné vztahům ve stádu: byl to systém nadřazených a podřazených. Matka byla podřizena otci a jim oběma byly podřizeny děti. Uspořádání bylo statické, všichni věděli, kde je jejich místo. Ale ve společnosti se odehrála řada změn. Děti vědí, kde jsou jejich práva, ale neuvědomují si, že také mají zodpovědnost. Nejsou ochotny se podřizovat rozhodovací roli dospělých. Odměny považují za své přirozené právo. Pro rodiče tak vzniká dilema: Jak se vyrovnat s nároky výchovy dnešních dětí? Možná, že by se naše problémy s dětmi zmenšily s návratem k autokratičtější společnosti. Ale to by asi nebylo žádoucí.

Pokud chceme mít zodpovědné dospělé, musíme vychovávat zodpovědné děti. Musíme také vytvářet nové vztahy mezi rodičem a dítětem. Jsou založeny na principech rovnosti a vzájemného respektu. Rovný neznamena stejný. Děti se rovnají rodičům ve smyslu lidské ceny a důstojnosti. Demokracie umožňuje volbu. Děti se mohou rozhodovat v určitých mezích, ale také nést důsledky svých rozhodnutí.⁴⁹ Je důležité vědět, že kdo chce děti vychovávat, měl by si s nimi vytvořit kladný vztah. Základní prvky efektivního vztahu jsou vzájemný respekt, společná zábava, povzbuzení a sdělování lásky.⁵⁰

2.3.3 Vytváření hranic a liberální výchova

Zdá se, že dnešní svět je světem bez hranic. Můžeme cestovat, kam chceme, můžeme si dělat, co chceme, vyjadřovat názory, jaké chceme... Mají hranice nějaký význam, nebo se můžeme chovat, jako by ani nebyly? Hranice jsou důležité. Ukazují nám, kde je bezpečno a kde už tomu tak není. Ukazují nám, kde je bezpečná cesta a kde je nebezpečno. Na stejném principu fungují např. pravidla silničního provozu. Pokud se

⁴⁷ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 244.

⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 242-245.

⁴⁹ Srov. DINKMEYER, D., MCKAY, G. D. *Efektivní rodičovství krok za krokem*, s. 12-14.

⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 21-22.

jich budu držet já i ostatní, existuje velká pravděpodobnost, že se domů vrátím v pořádku.

Úkolem rodičů je dávat svým dětem hranice v chování, chránit tím jejich rozvoj a postupně hranice rozšiřovat a uvolňovat. Výchova má směřovat k tomu, aby si postupem času dospívající našel své hranice, dával a určoval si své hranice sám a naučil se z nich nevybočovat. Největší vliv na schopnost dospívajícího naučit se sebeovládání a zodpovědnosti má právě rodič, který je vzorem těchto vlastností.⁵¹

Při stanovování hranic si rodič musí být vědom toho, že základem jeho chování musí být láska a ne dokazování si vlastní převahy nad dítětem. Musí dítěti dát jasně najevo svá pravidla a požadavky týkající se jeho chování, dát mu svobodu v rozhodování, zda je poruší, ale určit mu také, jaké budou důsledky jeho chování.⁵²

V dnešní době se setkáváme s oběma výchovnými extrémami. Velmi oblíbená je tzv. liberální výchova, opak výchovy autoritativní. V autoritativní výchově panuje vojenský režim, klade se důraz jen na kázeň a poslušnost. Tento způsob výchovy neprospívá ani dětem, ani rodičům. Rodiče sami sebe okrádají o lásku svých dětí. Z takto vychovaných dětí jsou mnohé zakřiknuté, uzavřené, zatrpklé, nebo se z nich naopak později stávají rebelové. Liberálně vychovávané dítě má opačný problém. Chybí mu řád, nemá se na koho spolehnout, rozhoduje samo o mnoha věcech, ale není na to zralé, chybí mu rodičovská autorita. Potřebuje pevné, láskyplné vedení a vymezené hranice. Mnohé z těchto dětí jsou považovány za nesnesitelné, ale je to jen jejich volání o pomoc.⁵³

2.3.4 Svoboda dětí

Mezi nejtěžší úkoly rodičovství patří bezesporu období dospívání. Rodiče dávají svým dětem lásku, ochranu a jsou jim autoritou. Ale když děti dospívají, je jejich úkolem postupně otevírat a nakonec otevřít jim zcela dveře do světa. Nechat je jít, nebránit jim udělat něco špatně. Je nutné si uvědomit, že děti se spíše rozhodnou správně, pokud se jim do jejich záležitostí nebudeme plést. Láska vyžaduje svobodu. Dospívání je pro děti i rodiče děsivým obdobím. Je nutné si uvědomit, že i nevyhnutelné vzpoury mohou být zdravým faktorem. Mohou pomoci potomkovi postavit se na vlastní nohy. „*Kdyby*

⁵¹ Srov. TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*, s. 19.

⁵² Srov. Tamtéž, s. 100-106.

⁵³ Srov. BURDOVÁ, I. *Křesťan a normalita. Křesťan a duševní nemoc*, s. 142.

*nebylo napětí součástí Božského plánu vývoje člověka, nebylo by tak všeobecně běžné, a to dokonce i v rodinách, kde je autorita a láska udržována ve správné rovnováze.*⁵⁴

Velmi těžké je pro rodiče zůstat v klidu, když si jejich potomek vybere životního partnera, který není podle jejich vkusu. V tuto chvíli je na místě sdělit dítěti svůj názor, ale rozhodně není úkolem rodiče štvát, strašit a vyhrožovat mladým, kteří stojí před závažným rozhodnutím.

Stejným způsobem se rodiče mají postavit k rozhodnutí dítěte žít hříšným způsobem života. Nechat proběhnout hřích i jeho následky. Již od nepaměti se říká: „Chybami se člověk učí.“

Je nutné si uvědomit, že i pokud své dítě vychováme způsobem, kterým bychom chtěli, aby se ubíralo, má dítě právo jít si svou vlastní cestou. Rodiče mnohdy pocítují svou velkou vinu, ale tento pocit je neoprávněný. Naše děti žijí v hříšném světě a často napodobují své vrstevníky. Na naše děti působí kromě rodičů i spousta jiných faktorů. Pokud se tyto síly sečtou, mají pravděpodobně na dítě větší vliv než rodiče. A s tím je potřeba počítat. Mladý dospělý člověk má svobodu řídit si sám svůj vlastní život.⁵⁵

Je velká zkouška pustit adolescenta, aby se citově odpoutal, poněvadž ho rodiče mohou ztratit navždy. Potřebuje volnost, aby měl k někomu jinému bližší vztah než k rodičům. Zároveň rodiče touží po tom, aby si s ním i v budoucnu rozuměli. Období můžou provázet konflikty, hněv a nepřátelství, za které nemůže jen adolescent, ale přispívají k nim i rodiče.⁵⁶

I přes velké nároky na rodiče v době dospívání jejich dětí mohou rodiče objevit krásu tohoto období. Při vyprovázení svých dětí do života mohou prožívat stejně krásné chvíle, jako když před dvaceti lety drželi své novorozené dítě v náručí. Moudří křesťanští rodiče mohou ovlivnit život svého dozrávajícího dítěte modlitbou, nikoli prodloužit si kontrolu nad ním. Ostatní mohou ponechat v rukou Stvořitele.⁵⁷

2.3.5 Sexuální výchova dětí

Rodič má prvořadě právo a povinnost vychovávat své děti i v sexuální oblasti. Zdá se, že rodiče ztrácejí vliv na své dítě i v této oblasti. Mnohdy jsou děti daleko více poučené než jejich rodiče. Svou velkou roli i v této oblasti hrají spolužáci, kamarádi, internet a jiná média.

⁵⁴ DOBSON, J. *Zdravá rodina*, s. 57.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 56-61.

⁵⁶ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 337-338.

⁵⁷ Srov. DOBSON, J. *Zdravá rodina*, s. 56-61.

Také je třeba energicky bojovat proti rozšířené představě, že církev svým pověstným moralizováním kazí lidem radost ze života. To se týká obzvláště sexuální morálky, kde zákaz střídá zákaz. Skutečnost je jiná. Církev jako učitelka má úkol pomáhat lidem orientovat se v humanizaci sexuality. Žádná ze stránek člověka (tělesná, duševní, rozumová, citová, individuální i sociální) proto nemá být při jeho sexuálních aktivitách ošizena.⁵⁸

Přestože děti i mladiství mají mnoho informací, potřebují v dnešní době mnohem více než v minulosti zprostředkování pozitivních sexuálních postojů a hodnot. Je nejlepší, aby tyto informace dětem poskytli právě rodiče. Důležité jsou nejen biologické a psychologické informace o faktech sexuálního života, ale musí být doplněny informacemi o hlubším významu pohlavní lásky a odpovědnosti za ni. Peschke uvádí, že zdravý program sexuální výchovy by měl zahrnovat také tyto oblasti: výklad sexuality jako Božího daru, rozpoznání jejího plodivého smyslu i její schopnosti stát se výrazem lásky, informace o tom, proč lidé potřebují děti, o mezích práva na děti a o nezbytnosti odpovědného rodičovství, poučení o metodě přirozeného plánování rodičovství a o alternativních metodách spolu s jejich etickým ohodnocením, diskusi o právech nenarozených dětí, o problému genetických vad a ochrany defektních jedinců, reflexi o problému homosexuality a podobných komplikacích v psychosociálním vývoji.⁵⁹

Součástí sexuální výchovy dětí by měla být také diskuse o předmanželském sexu. Je velmi důležité objasnit dospívajícím důvody, proč není dobré žít sexuálním životem před vznikem manželství. Jedním z důvodů je ten, že nejlepší manželství vznikají mezi dvěma lidmi, kteří poznali sexuálně jen jeden druhého. Ale proč tomu tak je? Sex sjednocuje dva lidi, kteří si vlastně nenáleží. Ti dva zůstávají spolu, vzájemně se prolínají. Ať je to jeden partner nebo více, stále jsou určitým způsobem spojeni se svým bývalým partnerem. Pokud potom ten dotyčný žije v manželství, jeho bývalý partner žije i s jeho partnerem. Partner o něm bude chtít vědět, bude žít i s ním, protože on poznamenal jeho ducha i tělo.⁶⁰

⁵⁸ Srov. SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*, s. 142.

⁵⁹ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 385.

⁶⁰ Srov. STAFFORD, T. *Sexuální chaos*, s. 89.

2.3.6 Předávání víry

S výchovou nutně souvisí snaha rodičů předat svým dětem i svou víru. Děti mají právo na náboženskou výchovu. V rodině se děti učí duchovním pojmům a postojům, jako jsou přijetí, naslouchání, odpuštění, útěcha, požehnání, vděčnost, dar.

Děti se účastní jazyka rodičů, jejich rituálů, toho, co je pro ně důležité. Účastní se komunikace a normálního každodenního života, ve věřicím prostředí má dítě příležitost rozvíjet náboženský základ, díky němuž bude později moci učinit náboženské rozhodnutí, učí se citlivosti pro Boží přítomnost.

Učení náboženství probíhá ve třech stádiích:

- skrze pozorování a napodobování – vztah mezi rodičem a dítětem je přenášen na vztah k Bohu, sebeúcta má také kořeny v rodině a odráží se na vztahu k Bohu
- rodiče si musí ujasnit svůj vztah k Bohu – mají svým dětem předat skutečný obraz Boha a ne jeho karikatury, mají své dítě také vyučovat a doprovázet
- posila získaná ze souhlasu a utvrzení okolí – pro dítě je důležité společenství věřících, společenské potvrzení předávané víry ukazuje dětem a dospívajícím, že jejich víra má smysl⁶¹

Když dítě dospěje do stádia dospívání, musí si ujasnit to, čemu věří a čemu ne. Mladí lidé bojují s otázkami víry, se životním stylem a brání se duchovním aktivitám. Rodiče by v tuto nelehkou dobu měli podpořit své dítě, zůstat s ním v kontaktu a mluvit s ním o tom, jak víra souvisí s reálným životem. Je nutné mu jasně ukázat, že Bohu záleží více na vztahu než na tom, kolik dobrých a špatných věcí udělal. Je ale velmi nutné si uvědomit, že dítě se musí samo rozhodnout, komu bude věřit a koho následovat. Mohou ho podpořit, nasměrovat, dát mu co nejvíce informací, vystavit ho vlivu jiných křesťanů, ale potom se stáhnout stranou.⁶²

Dospívání je ale nejen obdobím hledání, ale i obdobím vzdoru. Vymezení se vůči rodičům v otázkách víry je pro dospívajícího nejjednodušší. Není nic snazšího než v neděli ráno před odchodem na bohoslužbu říci, že „nikam nejdu“. Jako dospívajícího mě to nebude nic stát a účinky budou dokonalé. Je takovou malou výhodou pro teenagera, jak jsou rodiče zaskočení a vyděšeni, a to ještě může zůstat doma a nikam se „neplahočit s kárajícími rodiči a protivnými sourozenci“.

Jak se zachovat a jak svému dítěti pomoci? Pro dospívajícího je velmi důležitá svoboda, a proto je na tuto oblast extrémně citlivý. Může se stát, že obviňuje rodiče, že

⁶¹ Srov. FERRERO, B. *Vychovávej jako Don Bosko*, s. 45-47.

⁶² Srov. TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*, s. 139-142.

mu Boha násilím vnucují. Důležité je, doplňuje Konzbul, umět vysvětlit, proč má křesťan jít v neděli na bohoslužby. Účast na bohoslužbě je časová investice do našich vztahů, vztahu k Bohu i druhým lidem.⁶³

Období dospívání je pro vývoj víry klíčové. Člověk se pokouší o vypracování svého vlastního přesvědčení, o individuálně promyšlenou či reflektující víru. Sám musí hledat odpověď na otázku, proč věří. Dospívající hledá identitu a smysl svého života i v náboženské rovině. Nestačí mu věřit, protože věří rodiče i babička. Krize víry u dospívajícího má tři východiska: upadnutí do náboženské lhostejnosti, radikální rozchod s dosavadní vírou nebo proměna dětské víry ve víru dospělou.⁶⁴

Pokud dospívající odloží svou víru, je pro rodiče nutné si uvědomit, že jejich dítě ovlivňují nejen oni, ale také škola, kamarádi, prostředí a doba, do které se narodilo. Rodiče by měli pamatovat na svou víru, měli by věřit nejen Bohu, ale i svým potomkům. Svým životním příkladem nejvíce ovlivňují a vychovávají své děti. I když víru v období dospívání ztratí, mají se později ve víře kam vrátit. Nemusejí začínat od začátku, ale mohou navázat tam, kde kdysi skončili.⁶⁵

2.3.7 Nejčastější chyby a problémy ve výchově

Přestože rodiče vychovávají podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, dopouštějí se mnohých chyb. Někdy jsou způsobeny nevědomostí a neschopností, nebo je rodiče mají převzaté ze své původní rodiny. Jaké chyby a problémy ve výchově jsou nejčastější?

- Přílišná jednostrannost – přeceňování jednoho aspektu v neprospekch jiného. Dokladem mohou být výchovné styly minulého století. Na duševní potřeby se nebral ohled a přeceňovaly se potřeby tělesné, např. kojení v roušce, neustálé mytí, vyvařování, dezinfekce. Největší problémy způsobilo časně odloučení dítěte od matky.
- Rozmazlování – zdá se, že je to projev lásky, ale opak je pravdou. Tyto děti mají, co chtějí, každému jejich přání je vyhověno. Mohou si dělat, co chtějí, nemají žádné povinnosti. Rozmazlování vývoj dítěte brzdí, vychovává z něj sobce, který vidí jen sebe a své potřeby.
- Přílišná tvrdost – není možné dítě stále jen kárat a trestat, dítě potřebuje cítit, že je milováno. Je nutné napomínat s citem.

⁶³ Srov. KONZBUL, P. *Jak hovořit s dospívajícím o víře?*, s. 61-68.

⁶⁴ Srov. Tamtéž, s. 31-41.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 92.

- Preferování jednoho sourozence – je těžké být spravedlivý a poskytnout všem dětem všechno, co potřebují. Přesto je nutné se o spravedlnost snažit.
- Dítě jako loutka – dítě není milováno bez podmínek, slouží k uspokojování, k naplňování ambicí svých rodičů. Také není vhodné zacházet s dítětem jako s loutkou, která se nesmí ušpinit, na kterou se nesmí sáhnout a která se musí pouze „oprašovat“.
- Záměna rolí – u dítěte dochází k potlačování svých potřeb, přizpůsobuje se rodičovským potřebám, může vést k vývoji jakési „nepravé osobnosti“. Dítě je silně vázáno na rodiče, je pro ně těžké se od rodičů odloučit. Ti mu však projevují pouze podmíněnou lásku.
- Neznalost zákonitostí vývoje – je nutné vědět, že vztekání a prosazování se patří mezi projevy normálního vývoje.
- Neempatie – neschopnost vnímat reálné potřeby dítěte a adekvátně na ně reagovat. Takové přístupy se mohou předávat z generace na generaci.

Každý rodič dělá chyby a v žádné rodině nepanují ideální vztahy. Rodičem se člověk musí stále učit, v mnohém se může zlepšit. Ale nikdo nemůže počítat s tím, že se stane dobrým rodičem sám od sebe.⁶⁶

2.3.8 Rodina s těžce nemocným dítětem

Velmi náročná a stresující pro oba rodiče je doba, kdy zjistí, že se jim narodí, nebo narodilo dítě těžce nemocné nebo dítě s vážným postižením. Rodiče tento fakt přijímají jako vlastní selhání v rodičovské roli, jako neschopnost zplodit normálního potomka. Takové vědomí vede ke ztrátě sebedůvěry a k pocitům méněcennosti. Reakce okolí může tyto pocity ještě posilovat, zejména pokud jde o postižení vrozené a nápadné.

Období, kdy jsou rodiče konfrontováni se skutečností, že jejich dítě je „jiné“, lze označit jako fázi rodičovské identity. Je to reakce na nepříznivou, částečně nejasnou a negativní odlišnost jejich dítěte a jeho perspektiv. Čím dříve se rodiče dozví, že jejich dítě je postižené, tím zásadnějším způsobem se změní rodičovské postoje. Postoje i chování rodičů k dítěti bude jiné, může být v nějakém směru extrémní. Lze se setkat s hyperprotektivním přístupem, častěji však s odmítnutím potomka. Reakce rodičů se časem mění a procházejí typickými fázemi (stejnými, jako jsou fáze na jakoukoli zátěž). Rodiče nejprve procházejí fází šoku a popření situace. Popření je projevem obrany

⁶⁶ BURDOVÁ, I. *Křesťan a normalita. Křesťan a duševní nemoc*, s. 148-159.

vlastní psychické rovnováhy. Později informaci přijímají. Reakci ovlivňuje způsob, jak se o postižení svého dítěte dozvěděli. Rodiče postupně situaci akceptují a vyrovnávají se s problémem. Hledají podstatu a příčinu postižení, hledají viníka, ale i náhled do budoucnosti svého dítěte. Ve většině případů se rodiče se skutečností smíří a reagují přiměřeněji.

Pokud dojde k onemocnění nebo ke vzniku defektu později, reakce rodičů i jejich okolí bývají jiné. Rodiče mají potvrzenou svou vlastní roli i normalitu svého dítěte, skutečnost nezpůsobuje znehodnocení rodičovské prestiže. Okolí reaguje též odlišně – získaný defekt je brán jako neštěstí, je srozumitelnější, stává se, že lidé v průběhu života onemocní.

Dítě nemocné nebo dítě s postižením představuje zátěž i pro svoje sourozence. Zdravý sourozenec si skutečnost zpracuje tak, aby mohl tento vztah přijatelným způsobem zvládnout. Většinou postupně přijímá dominantně-ochranitelskou roli, která má i své negativní důsledky – nemocné dítě, které potřebuje neustálou pomoc a ohledy, není považováno za zcela rovnocenného. Rodiče musí stále přehodnocovat i své postoje ke zdravému dítěti, aby k němu měli přiměřený vztah a přijatelné nároky. Může dojít ke dvěma extrémům: odsunutí zdravých sourozenců do pozadí nebo koncentraci zájmu na zdravé dítě.⁶⁷

Významná je zátěž pro rodiče jako pro manželské partnery. Manželství, do kterého se narodí dítě s postižením, se stále častěji rozpadají. Bývá to hlavně muž, který situaci nezvládne a rodinu opouští, nebo v ní setrvává jen symbolicky. Proto je pro rodiče důležitá i psychologická pomoc, aby dokázali situaci unést a o dítě pečovali společně.⁶⁸

2.4 Velikost rodiny

Asi každý manželský pár řešil ještě v době před uzavřením manželství otázku, kolik dětí chce mít. Z vlastní zkušenosti musím říci, že jinak se tato zdánlivě nevinná otázka jeví mladému zamilovanému páru bez dětí a jinak unaveným rodičům, kteří doma již dvě, tři nebo více ratolestí mají. I při svatbě se na slova o přijímání dětí lehce a radostně odpovídá, ale realita poté leckdy až tak jednoduchá a radostná nebývá.

⁶⁷ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 103-106.

⁶⁸ Srov. SAADOUNI, Š. *Postižené rodiny se častěji rozpadají*. [online] [Cit. 6. 3. 2014]. Dostupné na WWW: <http://www.invarena.cz/?p=13113>.

Sociolog Možný ve své knize *Rodina a společnost* uvádí, že česká rodina po roce 1989 častěji orientuje svou reálnou reprodukční strategii na jedno až dvě děti a ubývá rodin, kde je dětí více. Velký vliv na počet dětí v rodině má i vyšší vzdělání žen-matek. Již několik generací platí, že čím vzdělanější žena, tím méně dětí bude mít.⁶⁹

Dochází k zásadnímu posunu v kritériu rozhodování potencionálních rodičů od kvantity ke kvalitě. Dříve představovalo dítě pro rodinu ekonomický přínos (potřebnou pracovní sílu aj.), nyní je ekonomickou zátěží. Rodiče chtějí pro své děti standardní až nadstandardní podmínky pro rozvoj. Protože nevěří ve schopnost udržet je pro své děti, mají méně dětí, někteří rodiče dokonce děti neplánují vůbec.⁷⁰

Jaká je tedy nyní reprodukční strategie žen? V současné době ženy stojí před mnohými dilematy, kterých byly jejich babičky ušetřeny. Žena musí obstát v zaměstnání v mužské konkurenci, aby se uživila, a zároveň by měla být chápající manželkou, starostlivou matkou a pečlivou hospodyní. A to vše na plný úvazek. To se samozřejmě nedá, pokud svůj čas rodině neobětuje otec. Tím může ztratit konkurenceschopnost zase on. Vzniká začarovaný kruh, který podporuje pocity selhání u obou pohlaví. Oba rodiče jsou pod velkým a trvalým tlakem společnosti. Dříve byly ženy orientovány na mateřství, nyní naopak mateřství jejich cenu snižuje. Jejich cena je dána erotickou přitažlivostí. Ženy odkládají mateřství na později. Jejich chování je sice pochopitelné, ale tato reprodukční strategie je dlouhodobě neudržitelná. Jestli to takhle půjde dál, tak vyhyne. Umělou neplodnost danou hormonální antikoncepcí totiž oplácí příroda neplodností skutečnou.⁷¹

I Česká republika se snaží zvýšit počet narozených dětí tzv. prorodinnou politikou, ale zatím se tyto snahy nesetkávají s větším úspěchem. Zatímco v roce 2001 se v České republice narodilo 90 715 živých dětí, v roce 2007 to bylo už 114 632 dětí. Nyní už počet narozených dětí opět klesá. V roce 2012 se narodilo 108 576 živých dětí.⁷²

Katolická církev podporuje početné rodiny – Písmo svaté a tradiční praxe církve vidí v početných rodinách Boží požehnání a velkodušnost rodičů.⁷³ Kolik dětí budou manželé mít, není věcí jejich libovůle, ale jejich osobního rozhodnutí ve svědomí.

⁶⁹ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 267-268.

⁷⁰ Srov. ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 53.

⁷¹ Srov. KUNCOVÁ, M. *Reprodukční strategie žen se mění*. [online] [Cit. 16. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://zena.centrum.cz/deti/tehotenstvi-a-miminko/clanek.html?id=800436>.

⁷² Srov. *Počet živě narozených dětí*. [online] [Cit. 16. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tps00111>.

⁷³ Srov. *KKC*, čl. 2373.

Správný počet není ani co nejvíce, ani racionalisticky naplánovaný jedináček. Pro každý manželský pár je jiný správný počet. Je to ten, pro který se rozhodnou rodiče na základě zvážení jejich konkrétní situace. Církev se snaží povzbudit rodiče, aby dali život raději více než méně dětem.

Pokud se proti očekávání a plánování ohlásí další dítě, mělo by být pro křesťany jednoznačné přijetí tohoto dítěte. Měli bychom si uvědomit, že žena není jen těhotná, ale že je i v pozeňnaném stavu. Jak z tohoto vyplývá, příchod nového dítěte není jen zátěží, ale i požehnáním.⁷⁴

2.5 Zaměstnanost rodičů, zejména matek

Dalším tématem, o kterém rodiče musí přemýšlet, mluvit a neustále přehodnocovat, je sloučení zaměstnání a rodiny. V tradiční rodině bylo jasné rozdělení rolí – otec se staral o zabezpečení a přísun peněz do rodiny a matka pečovala o děti a domácnost, nebylo v tomto směru tedy co řešit. Na konci 20. století rodinný cyklus ztrácí svou stereotypnost a jednostrannost: celoživotní orientaci muže na profesi a dilemata ženy, zda a na jak dlouho obětovat svou kvalifikaci potřebám dětí.⁷⁵

A jak je to tedy dnes? Většina žen bude dříve nebo později postavena před otázku, zda a kdy si „pořídí“ dítě a jak dlouho s ním být „doma“. Nemělo by to být rozhodnutí jenom matky, ale obou rodičů. Většinou rozhodování začíná otázkou, zda jsou pro naši rodinu nezbytné matkou přinesené finance, nebo zda je důležitější, aby se matka naplno věnovala rodině a byla dětem neustále k dispozici. Při tomto rozhodování hraje roli i schopnost manželů zřít se většího finančního komfortu, schopnost a ochota něco si odříci, nežít v přepychu atd.

V prvních letech života děti potřebují mnohem více pozornosti rodičů, zejména matek. Je proto nutné pro dobro rodiny, aby ženám zbylo dost času, aby se doma mohly starat o děti. Dnešní společnost nepřikládá velkou hodnotu úkolu vychovávat děti. Pro matky je výhodné zvláště zaměstnání na poloviční úvazek. Zároveň je potřeba dodat, že neslučitelné s rodinným životem není zaměstnání žen obecně, ale dvoukariérové manželství, i když většina manželů a manželek vidí v ženské zaměstnanosti nezbytný zdroj příjmů.⁷⁶ Matkám by proto mělo být umožněno organizování pracovní doby dle

⁷⁴ Srov. LAUN, A. *Láska a partnerství*, s. 44.

⁷⁵ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 197.

⁷⁶ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 481.

potřeb rodiny, pracovat na zkrácený úvazek a zvýšit by se měla celková citlivost vůči potřebám matek.⁷⁷

Pracovně vytížené matky dost často trpí výčitkami svědomí, že se dětem nemohou dostatečně věnovat. Je nutné si uvědomit, že nezáleží v první řadě na tom, kolik času matka s dětmi fakticky stráví, ale jaká je kvalita tohoto času. Matka se nesmí přetěžovat, potřebuje si také pěstovat vnímavost k vlastním reakcím. Pokud reaguje na jakýkoli problém svých dětí zvýšenou podrážděností, je na čase, aby začala pečovat sama o sebe. Pokud bude dlouho potlačovat vlastní emoce, může je pocítit na vlastním těle v podobě zdravotních potíží nebo může upadnout do vnitřní zatvrzelosti a nespokojenosti.⁷⁸

Důsledky změn pojetí rolí v rodině jsou daleko vážnější, než by se na první pohled zdálo. Stále otevřený je problém očekávání tradiční dělby práce mezi mužem i ženou a zároveň účast obou na zajišťování rodinných příjmů na trhu práce. Žena je přetížena péčí o děti a domácnost a zároveň svou ekonomickou aktivitou. Muž přichází z práce do domácnosti, kde by si rád odpočinul a načerpal sílu, ale nachází zde nespokojenou ženu a napjatou atmosféru. Z těchto a podobných důvodů nemusí být rodina schopna uspokojit očekávání všech členů, aby pro ně byla klidným zázemím a dávala jim účinnou podporu v naplňování jejich rolí v rodině i mimo ni.⁷⁹

Myslím si, že velkým problémem matek-katoliček, a nejen jich, je naučit se myslet také na sebe. Byly jsme vychovávány k sebezapření, k tomu něco si odříci a vydržet, obětovat se a nedávat na sobě znát únavu a vyčerpání.

„Vždyť jsou na tom přeci jiní hůř a ty tady brečíš!“

„Vždyť jsi přece tolik dětí chtěla, tak co bys chtěla?“

Ve svém článku „Myslet na sebe není sobectví“ tento problém před lety vysvětlovala a komentovala PhDr. Helena Chvátalová. Dlouhodobé zapomínání na naplňování vlastních potřeb se matce a tím i celé rodině dříve nebo později vymstí. Matka je často pod tlakem svého okolí. Nedovolí si dělat něco ve volném čase, když má malé dítě a rodinu a má se věnovat jí. Při větší zátěži, příp. nemoci nebo postižení dítěte, si neuvědomuje, že musí také více čerpat, když potřebuje více dávat. Proto jsou velice

⁷⁷ Srov. ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 55.

⁷⁸ Srov. GRŮN, A. *Pracovat i žít*, s. 111-112.

⁷⁹ Srov. ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*, s. 135-136.

důležité všechny aktivity, které pomáhají nejen ženám na mateřské dovolené, ale všem těm, kteří o někoho pečují.⁸⁰

Nyní se situace snad mění k lepšímu. V České republice se objevuje stále více mateřských center, která matkám na mateřské dovolené pomáhají, pro pečující se objevují odlehčovací služby... Zjistili jsme asi, že prevence přetížení je důležitější a méně nákladná než likvidovat jeho následky.

Dalším aktuálním problémem dnešní doby je čas. Stále si někdo stěžuje, že „čas letí čím dál rychleji“. Běžnou odpovědí je, že čas ubíhá stále stejně. Navzdory této obvyklé odpovědi řádový ekonom Grún uvádí, že existuje pomalý a rychlý čas. Když se naučíme čas strukturovat, nebude nás tak pohlcovat. „Kvapící“ čas je na místě, když se rozběhne každodenní činnost, kdy musí jít práce pěkně od ruky. Ale ani tehdy se nesmí hbitost proměnit ve stres. Ve všedním dni potřebuje člověk obojí: rychlý čas efektivní práce, ale i pomalý čas, kdy si užívá toho, že existuje v daném okamžiku a nezabývá se dalším termínem. Podaří-li se oba časy vyvážit, můžeme hovořit o časovém komfortu nebo o časové ekologii. A i když se objevují období, kdy se nám nedostává času na vlastní život, musíme si zkrátka vyhradit volný prostor, kam nemá nikdo jiný přístup, který je jen pro partnera nebo pro děti. Měli bychom se naučit považovat své soukromé termíny za stejně důležité jako ty pracovní a naučit se bděle střežit čas pro sebe i svou rodinu. Rozhodně se nám toto úsilí vyplatí.⁸¹

2.6 Neplodnost

Dítě je dar. Není to něco, co manželé nutně mít musí. Neexistuje žádné „právo na dítě“.⁸² Utrpení manželské dvojice, která je neplodná, je velké a v současné době není neobvyklé.

Poruchami plodnosti trpí v České republice každá pátá dvojice, která touží mít dítě. Nejčastější důvody neplodnosti u žen jsou poškození vejcovodů, hormonální poruchy, vrozené vývojové vady dělohy, endometrióza, řada imunologických faktorů a další. U mužů je nejčastějším důvodem neplodnosti špatná kvalita spermatu, dále jeho aktuální zdravotní stav, případná urogenitální infekce, přítomnost varikokély, poškození

⁸⁰ Srov. CHVÁTALOVÁ, H. Myslet i na sebe není sobectví. *Děti a my*, 2001, roč. 31, č. 4, s. 19-21.

⁸¹ Srov. GRŮN, A. *Pracovat i žít*, s. 33-35.

⁸² Srov. *KKC*, čl. 2378.

chánovodů a další faktory ovlivňující kvalitní tvorbu spermií. Společným rizikovým faktorem u mužů i žen je kouření.⁸³

2.6.1 Řešení neplodnosti

Současně s rozšířením problému neplodnosti se rozšířil rostoucí a málo omezovaný „reprodukční průmysl“. Centra asistované reprodukce vznikají ve velké míře i v naší republice. Snaha vyléčit neplodnost je oprávněná, ale musíme si všimnout důležitých morálních principů. Touha po dítěti je sama o sobě dobrá, ale neospravedlňuje všechny způsoby, jak ho lze získat.⁸⁴ Základním principem k posuzování mravní přijatelnosti je tento: pokud lékařský postup pomáhá manželskému sexuálnímu aktu, aby dosáhl svého přirozeného cíle, je morálně přijatelný. Pokud ale manželský styk nahrazuje, odporuje Božímu záměru s lidským životem.⁸⁵

Způsoby léčby neplodnosti se odvíjejí od příčin neplodnosti, kterých je celá řada. V 50% případů je neplodnost zjištěna na straně ženy, ve 40% na straně muže a u 10% případů není příčina neplodnosti zjištěna. Asi u 20% párů je porucha u ženy i u muže.

Příčiny neplodnosti u muže:

- není možný pohlavní styk pro impotenci
- nedochází k výronu semene – ejakulaci, nebo je ejakulace retrográdní (sperma se dostává do močového měchýře)
- spermie se nemohou dostat z varlete a nadvarlete, protože vývodné cesty jsou neprůchodné
- netvoří se spermie nebo je jich příliš málo
- spermie se tvoří, ale nejsou v pořádku a nedokážou vajíčko oplodnit⁸⁶

Příčiny neplodnosti u ženy:

- nedochází k pohlavnímu styku
- nedozrává vajíčko
- spermie nemohou proniknout k vajíčku, protože neprojdou hrdlem děložním nebo neprojdou vejcovodem
- vajíčko není v pořádku a spermie ho nedokážou oplodnit

⁸³Srov. *Neplodnost*. [online] [Cit. 16. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.fertimed.cz/neplodnost/>.

⁸⁴ Srov. WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*, s. 175.

⁸⁵ Srov. *DV*, čl. 7.

⁸⁶ Srov. ŘEŽÁBEK, K. *Léčba neplodnosti*, s. 23-24.

- je málo hormonů nezbytných pro zahnízdění vajíčka
- sliznice děložní nedokáže embryo přijmout

Podle příčin neplodnosti může být léčbou substituce chybějících hormonů, psychoterapie, podávání imunosupresivních léků, když tělo ženy vyrábí protilátky proti mužovým spermiím, nitroděložní inseminace nebo oplodnění ve zkumavce, tzv. in vitro fertilizace (IVF).⁸⁷

Mezi chirurgické metody léčby neplodnosti patří odstranění saktosalpingu (slepený, nefunkční vejcovod), odstranění myomů, které brání embryu v zahnízdění se v děloze, odstranění ložisek endometriózy, cyst, polypů, srůstů.⁸⁸

Dalším a stále více rozšířeným způsobem léčby neplodnosti je IVF – in vitro fertilizace, což je základní metoda mimotělního oplodnění. Při „umělém oplodnění“ se nejprve stimuluje růst vajíček ve vaječníku léky, přičemž se sleduje jejich účinek a přizpůsobují se jejich dávky podle reakcí každé ženy. Poté se musí přesně načasovat podání hormonu, který odstartuje poslední fázi jejich zrání, následuje odběr vajíček z vaječníků a přidání spermií k vajíčku. Po vybrání správně oplozených vajíček a kontrole růstu embryí jsou embrya přenesena do dělohy.⁸⁹

2.6.2 Etické otázky spojené s léčbou neplodnosti

Metody asistované reprodukce nám dávají velké možnosti v léčbě neplodnosti, ale spolu s tím se objevují otázky, zda je vhodné je všechny využívat. Jak dodává Řežábek, odpovědi budou vždy závislé na daném kulturním prostředí a tradicích v dané společnosti. Mnoho etických otázek bylo již v minulosti vyřešeno, takže si je ani neuvědomujeme. Další etické otázky jsou rozebírány etickými komisemi, které jsou zřízeny v nemocnicích, na ministerstvu zdravotnictví i jinde. Jejich závěry jsou sice jen doporučeními, ale v praxi mají váhu pokynu, podle kterého se postupuje, zároveň tvoří základ, který se přenáší do zákonů.⁹⁰

Mezi etické otázky řešené etickými komisemi a právníky patří: Máme léčit neplodnost, když lidí na zeměkouli je tak mnoho, že mnozí umírají hladem? Má přednost právo dítěte znát svého genetického otce, nebo právo dárce spermatu zůstat anonymní? Jsou embrya v laboratoři člověkem? Můžeme zničit embrya? Máme embrya klonovat, a tak nechat vzniknout dva identické lidi? Je správné vybírat pohlaví

⁸⁷ Srov. ŘEŽÁBEK, K. *Léčba neplodnosti*, s. 27-36.

⁸⁸ Srov. Tamtéž, s. 50-52.

⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 57-58.

⁹⁰ Srov. Tamtéž, s. 129.

budoucího dítěte podle přání rodičů? Lze provádět výzkum na embryích? Komu patří embryo před embryotransferem, například embryo zmrazené?

Jednou z otázek je také otázka, jaké jsou postoje církví k léčbě asistovanou reprodukci. Křesťanské církve většinou nemají proti léčbě námitky, ani při použití darovaných vajíček a spermií. Vycházejí z toho, že neplodnost je nemoc, kterou máme právo léčit. Výjimkou je římskokatolická církev, jejíž námitky osvětlím níže. Judaismus nemá proti asistované reprodukci námitky, islám také ne, ale zcela zakazuje použití darovaných spermií (odpovídalo by to cizoložství).⁹¹

Jak se tedy s neplodností vyrovnávají katoličtí manželé? Mají stejné možnosti jako rodiče nevěřící, nebo katolická církev nějak omezuje a ohraničuje jejich rozhodnutí? *„Bádání zaměřené na zmenšení lidské neplodnosti je třeba povzbuzovat s podmínkou, že se dá do služby lidské osoby, jejích nezcizitelných práv a jejího pravého a celistvého blaha ve shodě s Božími záměry a s jeho vůlí.“*⁹²

V Katolickém katechismu dále zjistíme, že techniky, které rozdělují spojení rodičů zásahem nějaké jiné osoby, jsou těžce amorální (darování spermií nebo vajíček, propůjčení dělohy). Porušují totiž právo dítěte narodit se z otce a matky, které zná a kteří jsou spojeni manželstvím. Techniky prováděné uprostřed páru – inseminace a umělé oplodnění homologické – jsou mravně nepřijatelné z toho důvodu, že oddělují pohlavní úkon od úkonu plození. Dalším důvodem pro zamítnutí tzv. umělého oplodnění je likvidace přebytečných embryí. K této problematice vydala Kongregace pro nauku víry instrukce „Donum vitae“.

Evangelium ukazuje, že neplodnost není absolutním zlem. Manželé, kteří vyčerpali oprávněné lékařské zákroky, a přesto trpí neplodností, mohou přijmout za vlastní opuštěné děti nebo konat významnou službu ve prospěch bližních.⁹³

2.6.3 Adopce

Adopce není vrozený vztah, který existuje bez ohledu na vnější okolnosti. Adopce je vztah založený na slibu stát se trvalou rodinou dítěti, které se narodilo někomu jinému a v mnoha ohledech biologickou rodinu odráží.⁹⁴

Když mladí lidé vstupují do manželství, většinou chtějí časem založit rodinu. Jejich úmysl se může rozplynout při diagnostikování faktu neplodnosti. Adopce se stává

⁹¹ Srov. ŘEŽÁBEK, K. *Léčba neplodnosti*, s. 130-133.

⁹² *KKC*, čl. 2375.

⁹³ Srov. *KKC*, čl. 2376- 2779.

⁹⁴ Srov. SCHOOLEROVÁ, J. E. *Adopce, vztah založený na slibu*, s. 7.

mnohdy poslední nadějí, že založí rodinu. Rozhodnutí k adopci však není jednoduché, velice pečlivě si tento krok rozmýšlí většina párů. Nedobrovolná bezdětnost staví páry do nevýhodného postavení. Musí čelit nejen ztrátě sebe sama a svého partnera z důvodu neschopnosti mít děti, ztrátě postavení biologického rodiče a možnosti představit dítě prarodičům a nejničivější ztrátě vytouženého biologického potomka, který bude pokračovat v jejich rodové linii.

Prvním úkolem přípravy na úlohu adoptivního rodiče je prožít si zármutek nad nenaplněním svého snu, který může nenápadně ovlivňovat reakce rodičů. Mezi další těžkosti spojené s přípravou na adopci patří: pravděpodobnost, že se během celého procesu nebudou moci řídit žádným vzorem, že jejich naděje na založení rodiny budou svými názory ovlivňovat cizí lidé, že nebudou mít k dispozici žádný časový rozvrh, podle kterého by mohli plánovat svou budoucnost, a nejméně šest měsíců jim v rámci vztahu nebude přiznána rodičovská zodpovědnost.

Adoptivní rodiče se potýkají se spoustou specifických problémů, které biologičtí rodiče neznají. Rozhodli se, že budou po celý život milovat, vychovávat a starat se o dítě někoho jiného. Je to slib geneticky odlišné lidské bytosti.⁹⁵

2.7 Shrnutí

- Mezi úkoly manželství patří nejen plození a výchova dětí, ale i vzájemná pomoc manželů a doplňování se v lásce.
- Děti jsou nejvzácnějším darem a svým rodičům přinášejí mnoho dobrého.
- Přejít k rodičovství je velmi náročný. K zodpovědnosti za sebe a svého partnera přibývá zodpovědnost za své dítě.
- Rodičovství je úkol na celý život. Tuto skutečnost nelze vzít zpátky.
- Pro děti je mimo jiné nutná svoboda, vytváření hranic, přebírání zodpovědnosti za svá rozhodnutí a dostatek nepodmíněné lásky. Křesťanští rodiče se snaží svým dětem předat i svou víru.
- Velkou zátěží pro rodiče je narození nemocného dítěte nebo dítěte s postižením. Tato situace není náročná jen pro rodiče, ale i pro zdravé sourozence.
- Počet dětí v rodině se stále snižuje. Mezi faktory, které ovlivňují počet dětí v rodině, patří i budování kariéry ženy.

⁹⁵ Srov. SCHOOLEROVÁ, J. E. *Adopce, vztah založený na slibu*, s. 10-18.

- Pokud matka pečuje o své děti na mateřské dovolené, je nutné, aby pečovala i sama o sebe.
- Velkým problémem dnešní společnosti je neplodnost. Existuje stále více způsobů, jak neplodnost léčit. S novými způsoby léčby se objevují nové etické otázky, které je nutno řešit.
- Dalším způsobem, jak řešit bezdětnost, je adopce. Adoptivní rodiče se potýkají s charakteristickými problémy, které biologičtí rodiče neznají.

3 MANŽELSTVÍ A SEXUALITA VE SVĚTLE KŘEŠŤANSKÉ ETIKY

Pro křesťanskou etiku je základním pramenem mravní inspirace Boží slovo v Písmu svatém a má svůj střed v Božím plánu s tímto světem a v Božím oslavení. V mravním životě člověka je zásadním faktorem jeho vztah k Bohu.⁹⁶

3.1 Sexualita mimo manželství

Pro mnoho křesťanů byl, je a bude sex oprávněný pouze v manželství, ale v současném světě se objevují i jiné alternativy této myšlenky a lidská sexualita je využívána i mimo manželství.

3.1.1 Sex před manželstvím

Proč je církev tak zaujatá proti předmanželskému sexu? Vždyť dnes žijí sexuálně před manželstvím téměř všichni lidé? Mladí lidé si přece musí vyzkoušet, jestli se k sobě hodí i po této stránce... A zároveň mají „výhodu“ oproti svým rodičům, mají snadný přístup k antikoncepci, tím se zbavují zodpovědnosti za případné početí dítěte.

Proč si církev tak tvrdošíjně trvá na svém, když odmítá předmanželský sex? Jaké důvody hovoří proti předmanželskému styku a existují nějaké důvody pro jeho ospravedlnění?

Církevní argumenty vycházejí z povahy a účelu sexuální lásky. Jedním z cílů pohlavní lásky je rozmnožování lidského rodu. Znamená to otevření se pro přijetí počatého dítěte a vytvoření rodiny a domova, což vlastně při předmanželském styku chybí. Při početí dítěte může žena svolit k umělému potratu, může dojít k uzavření manželství pod tlakem těhotenství v době, kdy muž a žena nejsou přesvědčeni o správné volbě partnera, nebo žena může zůstat s dítětem sama bez podpory partnera.

Jiný argument vychází z toho, že pohlavní styk má být výrazem a prohloubením vzájemné lásky. Má být projevem naprostého odevzdání, vrcholem vzájemné lásky. Otázkou zůstává, kolik lidí, žijících pohlavně před manželstvím, by se svým partnerem chtělo zůstat až do konce svého života.

Dalším z argumentů je to, že pouze v manželství mohou být vytvořeny podmínky pro to, aby muž a žena byli ve svém spojení plně šťastni.⁹⁷

⁹⁶ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 22-23.

Pokud muž a žena nežijí sexuálně před vstupem do manželství, vytvářejí si lepší podmínky pro sex v manželství. Proč sex s jedním člověkem ovlivňuje sex s druhým člověkem? Odpověď najdeme v 1. listě Korintským 6, 12-20, v jeho výkladu o jednom těle. Pavel říká, že mezi dvěma lidmi, kteří spolu měli sexuální styk, se cosi přihodí, cosi, co není závislé na jejich záměrech a myšlenkách. Sex má svůj vlastní význam a ten u člověka přetrvává, přestože již zapomněl na podrobnosti ze sexuálního aktu, nebo na člověka, s kým ho měl. Ti dva se navzájem prolnou a určitá jeho část zůstává s tím druhým člověkem, i když už spolu dávno nejsou.⁹⁸

Předmanželský sex může také vést k nesprávným návykům, kterými jsou například uspěchaný sex, sex bez slovní komunikace, sex s pocitem viny a skrývaný sex. Sexuální styk mimo manželství nemůže být tvořivý.⁹⁹

Existují však i nenáboženské důvody předmanželské zdrženlivosti. Záleží na tom, jak je daná oblast pro konkrétního člověka důležitá. Mezi nenáboženské důvody předmanželské svobody patří mimo jiné:

- Dává lidem svobodu – zbytečně neztěžuje rozhodnutí rozejít se.
- Nemít sex vyjadřuje to, že nechápeme manželství jako pouhou formalitu, ale jako něco opravdu výjimečného a závazného.
- Je to odpovědné vůči mé partnerce – nevystavuji ji žádnému riziku neplánovaného těhotenství.
- Předmanželská zdrženlivost znamená možnost zjistit, zda je můj partner schopen sebeovládání a věrnosti. I v manželství jsou období, kdy partner musí být sexuálně zdrženlivý, např. v době nemoci, na služební cestě apod. Pokud vím, že je schopný tuto dobu zvládnout bez hněvu a nervozity, je to přínos pro manželství.
- Dávám tím najevo, že pro dobré manželství jsou jiné a důležitější věci, než je sex. Vztah bez sexu umožňuje oběma lépe se poznat a klást při výběru partnera důraz na jiné skutečnosti než jen na sexuální uspokojení.
- Nechat si sex až na svatební noc je romantické – mohu dát partnerovi to, co jsem nikdy předtím nikomu jinému nedal. Dokazuji, že je pro mne opravdu výjimečným a jedinečným.

⁹⁷ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 386-390.

⁹⁸ Srov. STAFFORD, T. *Sexuální chaos*, s. 88-89.

⁹⁹ Srov. Tamtéž, s. 92.

- Tyto a jiné důvody dokazují, že předmanželská zdrženlivost není něco iracionálního, ale že pro ni existují i čistě rozumové důvody. I nevěřící lidé někdy vnímají, že na předmanželské zdrženlivosti něco je.¹⁰⁰

To, že předmanželská zdrženlivost má pozitivní přínos do manželství, dokazují i výsledky výzkumu, který provedl dr. Dean Busby. Ve výsledcích průzkumu zveřejněného v roce 2011 v *Journal of Family Psychology* se konstatuje, že lidé, kteří oddalují sexuální intimitu až do manželství, mají lepší vztahy v manželství ve čtyřech rovinách: komunikace, kvalitní sex, uspokojení ze vztahu a vnímaná stabilita vztahu.¹⁰¹

Tělesné projevy lásky mohou být jiné u lidí, kteří spolu jenom „chodí“, a u snoubenců. Projevy vyjadřují vnitřní skutečnost, proto je u snoubenců odpovídající jiný stupeň intimity. Otec Quay dodává, že snoubenci k sobě mají určitý závazek, mají proto dostatečný důvod dát si najevo svou lásku intenzivnějším způsobem. Je nutný předpoklad, že je to nevede ke hříchu, že se vzájemně nevzrušují a že jejich zasnoubení nepotrvá navěky.¹⁰²

3.1.2 Nemanželské soužití

Jaké mají dnešní mladí lidé důvody pro odložení nebo neuskutečnění svatby? Můžeme se dozvědět například, že:

Nepotřebuji žádný papír, žádné potvrzení na to, aby se měli rádi.

Když si to spočítají, ještě je to vyjde finančně lépe, než kdyby se vzali.

Tím, že oželi svatbu, ušetří spoustu peněz, kterých nemají nikdy dost.

Kdyby se někdy rozváděli, nebudou mít výdaje s rozvodem.

Takhle a podobně argumentují i dospělí lidé, když se s nimi bavíme o životě dnešní mládeže a mladých dospělých.

V dnešní době žije nemanželsky stále více lidí a tento stav je stále lépe společensky tolerován. Tomuto faktu jsou přizpůsobovány i zákony. V občanském zákoníku je například definováno, kdy dědí partner po zemřelém.¹⁰³ Katolická církev neschvaluje tyto svazky. Partner si nemůže být jist, zda ten druhý to myslí s přísliby

¹⁰⁰Srov. SKOČOVSKÝ, K. *Nenáboženské důvody proti předmanželskému sexu*. [online] [Cit. 14. 2. 2014] Dostupné na WWW: <https://tob.signal.cz/0810/nenabozenske-duvody-proti-predmanzelskemu>.

¹⁰¹Srov. *Předmanželský sex*. [online] [Cit. 14. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.economist.com/node/17956905>.

¹⁰²Srov. GUAY, P. *The Christian meaning of Human Sexuality*. San Francisco: Ignatius Press, 1985. s. 74-75.

¹⁰³Srov. *Dědictví*. [online] [Cit. 19. 2. 2014] Dostupné na WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf.

věrnosti, které nebyly veřejné, vážně. Pokud jsou přísliby čistě soukromé, ponechávají mnoho místa pro klamání sebe i druhého.¹⁰⁴ „*Jestliže lidská schopnost milovat a být věrný dělá manželství možným, pak lidský sklon k nevěře a neodpovědnosti dělá manželství nezbytným.*“¹⁰⁵

3.1.3 Homosexualita

Homosexualita je v naší společnosti častějším jevem, než se obecně předpokládá. Nelze přesně určit počet homosexuálů v populaci, protože jsme odkázáni na studie provedené na nereprezentativních souborech jedinců, jejichž údaje se významně liší. Výskyt homosexuálně orientovaných osob v populaci je proto udáván od 2 do 10%, nejčastěji 4%.¹⁰⁶

Homosexualita je trvalá dominantní erotická přitažlivost k osobám stejného pohlaví, která je často spojena s pohlavní aktivitou. Názory o příčinách homosexuality jsou rozmanité a protichůdné. Vrozený sklon k homosexualitě není vyloučen ani definitivně potvrzen. Pravděpodobnou příčinou je spolupůsobení raných životních zážitků a zvláštního konstitutivního vybavení jedince.¹⁰⁷

V naší společnosti přetrvává mýtus, že křesťané nenávidí homosexuály.¹⁰⁸ To rozhodně není pravda. Pro mravní posouzení je nutno rozlišit mezi homosexuální konstitucí, která je člověku dána bez jeho osobní viny, a otevřenou homosexuální aktivitou.¹⁰⁹ Homosexuální úkony jsou nepřijatelné, protože odporují přirozenému zákonu, oddělují pohlavní úkon od předávání života a nejsou plodem vzájemného citového a pohlavního doplňování se.¹¹⁰

Homosexuální muži a ženy, kteří si svůj stav nevolí sami a pro které je jejich stav těžká zkouška, mají být přijímáni s úctou, soucitem a jemnocitem. Není možné je z tohoto důvodu jakkoli diskriminovat. Takové osoby jsou také povolány naplnit Boží vůli ve svém životě, a pokud jsou křesťany, spojit své těžkosti s obětí Pána na kříži. Tito

¹⁰⁴ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 395.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 395.

¹⁰⁶ Srov. *Kolik je homosexuálů a transsexuálů*. [online] [Cit. 19. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.004.cz/kolik-je-homosexuálu-a-transsexuálu>.

¹⁰⁷ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 402-403.

¹⁰⁸ Srov. BURDOVÁ, I. *Jak mluvit s dětmi o sexu, manželství a rodičovství*, s. 55.

¹⁰⁹ Srov. PESCHKE, K. H. *Křesťanská etika*, s. 404.

¹¹⁰ Srov. *KKC*, čl. 2357.

lidé jsou povoláni k čistotě. Skrze sebeovládání, modlitbu a svátostnou milost se mají přibližovat ke křesťanské dokonalosti.¹¹¹

3.2 Církevní dokumenty týkající se manželství a sexuality

Pro katolickou církev je manželství důležitou institucí, která potřebuje podporu, také se často tvrdí, že církev i v dnešní době odmítá vše, co se týká sexuality, že bojuje proti sexuální rozkoši a vše, co má něco společného se sexem, považuje za hřích. V historii církve existoval a existuje omyl v takové formě, že jednotliví věřící nebo určité skupiny věří, hájí nebo hlásají věci, které se nezakládají na pravdě. Existují i takové otázky, s kterými se učitelský úřad církve nevypořádal nebo vypořádal málo. Pokud se tyto otázky stanou naléhavými a podněty přicházejí i z venku, církev se zaměří na toto téma a dá jasnou a směrodatnou odpověď. Na téma láska, manželství a rodina najdeme v historii církve mnoho dobrého i objasnění, která člověku pomohla, ale zároveň i mnoho názorů hloupých, špatných a způsobujících utrpení. Pokud jsou prezentovány velkými osobnostmi, stávají se dvojnásob nebezpečnými.

Jak je na tom církevní nauka o manželské lásce dnes? V minulém století probíhal proces zamýšlení se nad podstatou manželství, lásky a sexuality, takže nyní už není možné upadnout do starých omylů. Jan Pavel II. rozvinul katolické učení o lidské lásce neuvěřitelným způsobem.¹¹² Význam učení vyjadřuje i množství církevních dokumentů, které se manželstvím a sexualitou zabývají. Nelze zmínit všechny, ale pro větší přehlednost uvádím některé církevní dokumenty týkající se daného tématu:

- *Lumen gentium* (1964) – dokument II. vatikánského koncilu, mluví o manželství jako o svátosti.
- *Gaudium et spes* (1965) – dokument II. vatikánského koncilu, popisuje, co je manželství, manželská láska, jaký je poměr mezi manželskou láskou a plodností. Zdůrazňuje nutnost povznesení významu a důstojnosti manželství a rodiny. Vyzývá kněze, odborníky i laiky, aby společným úsilím podporovali a formovali mladé lidi a manžele pro rodinný, apoštolský a společenský život.¹¹³
- *Humanae Vitae* (1968) – encyklika Pavla VI. o regulaci početí

¹¹¹ Srov. *KKC*, čl. 2358-2359.

¹¹² Srov. LAUN, A. *Láska a partnerství*, s. 68-69.

¹¹³ Srov. *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 222-228.

- *Persona humana* (1975) – spis Kongregace pro víru o některých otázkách sexuální etiky. Podle zde rozvedené nauky církve jsou nemanželský styk, sebeukájení a homosexualita mravně nepřipustné.
- *Familiaris consortio* (1981) – tento spis má největší význam pro morální teologii a pastorační církve. V tomto spisu je shrnuta nauka církve o lásce, manželství a rodině, spis také pojednává o jednotlivých bolestných otázkách pastorace.
- *Mulieris dignitatem* – nedoceněný dokument, teologické rozjímání o ženě ve světle Písma svatého. Můžeme ho brát jako část katolické odpovědi na otázky feministů.
- *Donum vitae* (1987) – instrukce o úctě k začínajícímu životu a rozmnožování, důkladně prostudovaná odpověď na otázku přípustnosti oplodnění ve „zkumavce“.
- *Katechismus katolické církve* – obsahuje souhrn učení církve, pomáhá k nalezení originálních textů tím, že cituje rozhodující teze různých dokumentů.¹¹⁴

Některé dokumenty jsou více známé, jiné méně. V každém dokumentu reaguje církev na aktuální problém konkrétní doby. Většina výroků má své opodstatnění i v dnešní době.

3.2.1 Donum vitae

V *Donum vitae* se neopakuje celé učení církve o důstojnosti lidského života a o plození. V úvodu se poukazuje na základní principy antropologického a morálního charakteru, které jsou nezbytné pro správné zhodnocení těchto problémů. Základním problémem je otázka embryí. Církev učí, že nový život začíná okamžikem početí – splynutí vajíčka se spermií. V ten okamžik je pevně určen program, čím tato bytost bude, je určena biologická identita nového lidského jedince. Proto lidský plod od začátku své existence vyžaduje úctu, která náleží lidské bytosti, s lidským embryem je třeba jednat jako s osobou, nutno je chránit v jeho celistvosti, v mezích možností mu poskytovat lékařskou péči jako každé jiné osobě. Z tohoto důvodu církev odmítá umělé přerušování těhotenství, abortivní metody antikoncepce a umělé oplodnění. Prenatální diagnostika je povolena, pouze pokud je zaměřena na ochranu nebo léčení konkrétního jedince. Pokud žena podstupuje vyšetření a připouští možnost provedení potratu podle zjištěných

¹¹⁴ Srov. LAUN, A. *Láska a partnerství*, s. 71-73.

výsledků, dopouští se mravně těžce nedovoleného skutku.¹¹⁵ „*Tradice církve a antropologické úvahy dokládají, že pouze v manželství a v jeho nerozlučitelné jednotě je důstojné místo pro opravdu zodpovědné předávání života.*“¹¹⁶ Proto je heterologní umělé oplodnění, kdy je alespoň jedna pohlavní buňka od dárce, a náhradní mateřství mravně nepřijatelné.

I když by byla vyloučena smrt lidských embryí, církev homologní oplodnění in vitro odmítá. Početí je při něm výsledkem technické činnosti a není výrazem a plodem manželského spojení, při němž se manželé stávají „Božími spolupracovníky“. Medicína, která chce sloužit celkovému dobru člověka, musí respektovat hodnoty lidské sexuality.¹¹⁷

3.2.2 Gaudium et spes

Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě je jedním ze zásadních dokumentů 2. vatikánského koncilu. Pro mnohé biskupy na koncilu bylo překvapením, v jakém rozsahu se svět zajímal o koncil. „Svět“ zajímalo, jak se církev postaví k problémům tehdejší doby a jak bude solidární k tehdejšímu lidstvu. Tím měla církev dokázat, jak je hodnověrná. Tímto dokumentem církev zahájila na nejvyšší úřední úrovni dialog s těmi, kteří k ní jako instituci nepatří. Dalším pozitivním aspektem tohoto dokumentu je schopnost a odvaha dávat ve složité situaci, ve které je člověk i svět, konkrétní pokyny.¹¹⁸

Důležitou součástí pastorální konstituce je pojednání o postavení člověka v dnešním světě. Církev si je vědoma toho, že dochází k mnoha změnám, ať už k výrazným změnám životních podmínek, společenským změnám, změnám psychologickým, mravním i náboženským. Uvědomuje si, že instituce, zákony, názory a postoje přejaté z minulosti nemusí vyhovovat dnešnímu stavu věcí.¹¹⁹

Člověk se cítí mnohostranně omezen, ale zároveň je ve svých touhách neomezený, povoláný k vyššímu životu. Člověk je slabý a hříšný a musí stále volit mezi mnoha věcmi, které ho lákají, a některých se zříkat. Trpí vnitřní rozpolceností, ze které mohou vznikat rozbroje ve společnosti. Mnoho lidí si v dnešní době klade základní

¹¹⁵ Srov. DV, s. 41-56.

¹¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 57.

¹¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 57-66.

¹¹⁸ Srov. RAHNER, K. *Úvod ke Gaudium et spes in Dokumenty II. vatikánského koncilu*, s. 175-177.

¹¹⁹ Srov. GS, čl. 5-8.

otázky: Co je člověk? Jaký smysl má bolest, zlo, smrt? Co může člověk očekávat od společnosti a čím jí může prospět? Co přijde po smrti?¹²⁰

Velké místo je věnováno důstojnosti manželství a rodiny. „*Svou přirozenou povahou jsou manželství a manželská láska zaměřeny k plození a výchově dětí, což je vrchol a koruna manželské lásky.*“¹²¹ Původcem manželství je Bůh, manželský svazek nezávisí na lidské libovůli. Opravdová manželská láska je povolána k účasti na lásce božské. Manželé jsou posilováni a svěceni k důstojnosti svého stavu svátostí.

Manželská láska je láska lidská, zahrnuje dobro celého člověka, je schopna dodat tělesným i duševním projevům zvláštní důstojnost. Láska se vyjadřuje a dovršuje v manželském spojení. Proto skutky, jimiž manželé toto spojení dosahují, jsou čestné a důstojné, vyjadřují a prohlubují vzájemné darování. Láska povýšená na svátost zůstává nerozlučně věrná, mělo by jí být cizí cizoložství nebo rozvod. Jednota manželství se také jasně projevuje stejnou osobní důstojností muže i ženy. Křesťanští manželé by měli vydávat svědectví věrnosti a souladu ve své lásce, i v péči o výchovu svých dětí.

Manželství a manželská láska jsou svou povahou zaměřeny k plození a výchově potomstva. Tím se stávají spolupracovníky Boží lásky. Společně, s lidskou a křesťanskou odpovědností se manželé dohodnou o počtu svých dětí, přičemž musí přihlédnout k dobru vlastnímu i dobru svých dětí, k hmotným i duchovním podmínkám doby i své situace. Při rozhodování je nutné, aby se řídili svědomím, ne libovůli.

Dalším úkolem manželství je, aby se v něm projevovala, rozvíjela a zrála vzájemná láska mezi manželi.¹²² „*Kde je intimní manželský život přerušen, tam může být nezřídka ohrožena věrnost a poškozeno dobro dětí: tehdy se dostává do nebezpečí výchova dětí i odvaha mít další.*“¹²³ Církev zdůrazňuje, že mezi předáváním života a pěstováním manželské lásky nemůže být skutečný rozpor a že život je nutno chránit už od početí. Mravní povaha odpovědného sdělování života nezávisí jen na upřímném úmyslu a zhodnocení pohnutek, ale musí se určovat objektivními měřítky, s přihlédnutím k lidské přirozenosti.

Rodiče jsou vyzýváni k nutnosti láskyplného duševního sdílení, vzájemnému porozumění a svědomité spolupráci při výchově, zdůrazněna je činná přítomnost otce. Matce má být při péči o děti umožněn oprávněný společenský vzestup.¹²⁴

¹²⁰ Srov. GS, čl. 10.

¹²¹ Tamtéž, čl. 48.

¹²² Srov. Tamtéž, čl. 49-50.

¹²³ Tamtéž, čl. 51.

¹²⁴ Srov. Tamtéž, 51-52.

3.2.3 Humanae vitae

Jedná se o encykliku Pavla VI. o správném řádu sdělování života. Sepsání této encykliky předcházelo ustanovení komise, která měla shromáždit informace týkající se problémů manželského života a poskytnout žádoucí informace, aby učitelský úřad mohl dát přiměřenou odpověď očekávanou nejen věřícími, ale i světovým veřejným míněním.

V encyklice jsou popsány a konkretizovány vlastnosti manželské lásky. Manželská láska je plně lidská, tzn. současně smyslová i duchovní, je úkonem svobodné vůle. Je to láska bezvýhradná, věrná a výlučná až do smrti. Věrnost může být sice těžká, ale je možná, vznešená a záslužná, věrnost je ve shodě s povahou manželství a zároveň je zdrojem hlubokého a trvalého štěstí. Manželská láska je láska plodná.¹²⁵

V encyklice je definováno odpovědné rodičovství, které vyžaduje rozhodování z různých hledisek. Po jejich zvážení se mohou rodiče rozhodnout dvojím způsobem: buď se rozhodnou pro početnou rodinu, nebo se rozhodnou vyhnout se dočasně nebo na neurčitě dlouhou dobu narození nového dítěte. Církev vyzývá k zachování norem přirozeného zákona a učí, že každý manželský styk musí zůstat otevřený k sdělování života. Musí v něm zůstat oba jeho aspekty: spojitý i plodivý. Pokud člověk „*užívá tohoto božského daru a přitom třeba i částečně máří jeho význam a jeho zaměření, znamená to, že jde proti přirozenosti muže a ženy a proti jejich nejintimnějšímu vztahu. Znamená to proto jít proti Božímu záměru a proti jeho vůli.*“¹²⁶

Dále hovoří o nedovolených způsobech regulace porodnosti. Mezi ně patří: přímé přerušení již započatého plodivého procesu, zvláště umělý potrat, přímá sterilizace trvalá nebo dočasná u muže i u ženy a jakýkoliv zásah, který má jako cíl znemožnit zplození života. Dle Humanae vitae se na ospravedlnění zneplodněného manželského styku nelze dovolávat zásady volby menšího zla. Jako povolený prostředek k regulaci porodnosti uvádí využití plodných a neplodných dnů v ženském cyklu. Varuje před možnými následky používání umělých prostředků regulace porodnosti, např. otevření snadné cesty k manželské nevěře a ztrátu úcty k ženě u muže, zvyklého na antikoncepční praktiky.

Církev se v encyklice nazývá strážkyní a vykladatelkou přirozeného zákona a zákona plynoucího z evangelia. Hájí manželskou morálku v celé její šíři, zavazuje člověka, aby se nezříkal vlastní odpovědnosti a nehledal východisko v technických

¹²⁵ Srov. HV, čl. 9.

¹²⁶ Tamtéž, čl. 13.

prostředcích. Žádá od manželů periodickou zdrženlivost, sebeovládání a ukázněnost, která patří k manželské čistotě a která jí propůjčuje vyšší lidskou hodnotu.¹²⁷

3.3 Sexualita v manželství

„Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem...jako muže a ženu je stvořil.“ (Gn 1,27)

„Plod'te a množte se.“ (Gn 1,28)

Pohlavnost ovlivňuje všechny stránky lidské osoby, těla i duše. Týká se citů, schopnosti milovat a plodit, způsobilosti navazovat vztahy. Každý člověk musí uznat a přijmout svou pohlavnost. Odlišení i vzájemné doplňování je zaměřeno na dobro manželství a rozvoj rodinného života.¹²⁸

Snoubenci musí souhlasit s tím, jak manželství chápe církve – dávají si vzájemný svobodný a bezvýhradný souhlas s věností, nerozlučitelností a otevřeností vůči dětem.¹²⁹ *„Sex je pravdivým sexem jen do té míry, do jaké vyjadřuje „ano“ manželského slibu. Cokoli menšího je jen levnou napodobeninou té lásky, po které toužíme a jakou si jako muži a ženy stvoření k obrazu a podobě Boha zasloužíme.“¹³⁰* Sex v manželství by měl být obnovou manželského slibu. Pokud muž a žena přijímají jeden druhého v sexuálním vztahu s čistým srdcem, jejich manželské spojení se stává zdrojem života, svatosti a radosti.

Nejen snoubenci, ale i lidé, kteří žijí v manželství, by měli žít v čistotě. Co to čistota znamená? Pro každého něco jiného. Pro snoubence znamená čistota sexuální zdrženlivost. Pro ty, kdo žijí v manželství, znamená, že všechny sexuální projevy musí být vyjádřením manželského závazku. Pokud by bylo jejich jednání v rozporu s manželským slibem, bylo by urážkou skutečného významu sexu. Aby bylo manželství platné, musí být: svobodné, bezvýhradné, věrné a otevřené dětem.

- Svoboda – může být porušena manipulací s partnerem nebo nucením k pohlavnímu styku. Svoboda je porušena také, pokud manželé používají sex, aby dosáhli jiného cíle, např. sex jako odměna, odepření sexu za trest.
- Úplnost – jedná se o bezvýhradné darování sebe a bezvýhradné přijetí toho druhého. Porušením může být velký citový odstup, odmítání otevřenosti vůči druhému, úmyslné vyhledávání orgasmu mimo normální pohlavní styk.

¹²⁷ Srov. HV, čl. 14-21.

¹²⁸ Srov. KKC, čl. 2332-2333.

¹²⁹ Srov. WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*, s. 63.

¹³⁰ Tamtéž, s. 110.

- Věrnost – porušení věrnosti může být nejen v činech, ale i v myšlenkách, např. pokud se při manželském spojení ve fantazii zabývám někým jiným. Pornografie podporuje tuto formu nevěry, proto má na manželství devastující vliv.
- Otevřenost dětem – použití jakékoli antikoncepční metody je porušením manželských slibů.¹³¹

Arnold ve své knize *Výzva k čistotě* charakterizuje sex takto: „*Sex je spojení muže a ženy v Bohu a důkladně plní svou roli danou mu z nebe: je něžný, pokojný a tajemný. Vytváří a vyjadřuje jedinečné pouto hluboké, sebeobětující lásky... Mají-li opravdovou úctu k Bohu, budou mít před posvátností této skutečnosti takovou bázeň, že se jejich spojení stane modlitbou k Bohu.*“¹³² Opravdová manželská láska je připravena k přinesení oběti, aby „*hodnota lidského života zazářila v celé své kráse a lesku*“¹³³.

Marek Vácha napsal: „*Tělesné vyjádření lásky, sex, je něco velmi svatého, a má-li být chrám chrámem, musí být především místem, kde se setkáváme s Bohem.*“¹³⁴ Nemůžeme oddělit lásku duše, ducha a těla. „*Sex je extáze radosti, tanec a válka, žíznivá touha dát se celý a opojení štěstím. Neobjímat, ale prostoupit se svými mozky, srdci i dušemi.*“¹³⁵ Přirovnává sex k liturgii, oslavě Boha na zemi. Kněz přijal svátost kněžství a koná bohoslužbu, slouží mši svatou. Manželé přijali svátost manželství a při svém spojení konají bohoslužbu, oslavují Boha. Svátost je viditelným vyjádřením neviditelné lásky. V manželství je tak vyjádřena jak láska Boha k člověku, tak láska muže k ženě. Muž a žena byli vysvěceni na manžele, aby posvěcovali jeden druhého. Proto církev trvá na tom, aby byl sex umístěn až do prostoru manželství – právě proto, že je příliš krásný, právě proto, že se jedná o liturgii.¹³⁶

3.4 Nerozlučitelnost manželství

Rozvody v dnešním světě pronikly do každé oblasti naší společnosti, i do církví. Ale u lidí, kteří uznávají křesťanské soužití, je větší pravděpodobnost, že budou chtít vybudovat silný a trvalý svazek a že na něm budou pracovat. Takoví lidé nemusí přehodnocovat budoucnost svého manželství po každé hádce, ale věnují čas a prostor na dlouhodobé řešení svých problémů. Protože vědí, že spolu musí vydržet až do konce

¹³¹ Srov. WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*, s. 112-115.

¹³² ARNOLD, J. CH. *Výzva k čistotě*, s. 51.

¹³³ WEST, CH. *Teologie těla pro začátečníky*, s. 104.

¹³⁴ VÁCHA, M. O. *Šestá cesta*, s. 78.

¹³⁵ Tamtéž, s. 79.

¹³⁶ Srov. Tamtéž, s. 79-80.

života, nutí je to držet pohromadě.¹³⁷ S oblibou a pousmáním k těmto diskusím dodávám: „Já s manželem musíme držet pohromadě a nemůžeme se hádat, protože jinak by nás děti zlikvidovaly, jelikož jsou ve velké přesile.“

Ve Starém zákoně nalezneme záznamy o rozluce. Rozvod byl tedy v zásadě možný. Pokud se muž ožení s ženou, „ona však u něho nenalezne přízeň, neboť na ní shledal něco odporného“, smí ji po vystavení rozlukového listu propustit. Rozlukový list byl pro ženu důležitý, aby se mohla znovu vdát. Proroci přijímají tuto skutečnost jako fakt, ale považují nerozlučnost manželství za ideál.¹³⁸

V Novém zákoně se Ježíš zabýval spory v otázce rozvodů. Při diskusi s farizeji zrušil právo na rozvod, vysvětloval jim, že bylo dáno Židům pouze pro tvrdost jejich srdce. Ježíšův záměr je jasný: ideálně by si křesťanští manželé měli být věrni, aby nebyl rozvod zapotřebí.

Katolická církev hájí nerozlučnost manželství i za cenu velkých obětí a utrpení. Nerozlučnost potvrdil i 2. vatikánský koncil i přes některé návrhy ve prospěch rozvodů v obtížných situacích. Koncilní dokument jmenuje tři důvody proti rozluce manželství: dobro manželů, dobro jejich dětí a dobro společnosti:

- Rozvod odporuje dobru manželů. Pokud si manželé mají vzájemně pomáhat a doplňovat se v lásce, měli by si být jisti trvalostí vztahu, a to zejména v těžkých životních situacích. Nerozlučnost manželství je také silným motivem k trpělivému snášení svých omezení a zachovávání harmonie.
- Rozvedené manželství ubližuje dítěti. Děti rozvodem rodičů přicházejí nejen o jednoho z nich, ale rozvod působí na jejich sebedůvěru, jistoty a výchovu. Vnímají rozvod jako zavržení ze strany rodičů, neprožívají ho bezproblémově a nepovažují ho za řešení. To, co skutečně potřebují, je stabilita manželství.
- Stabilní rodina je nezbytná pro dobro společnosti. Jen v ní může být mladá generace zdravě vychovávána. Stát má ochraňovat manželství a rodiny, má povinnost pomáhat k obnově ohrožených nebo rozpadlých manželství.¹³⁹

¹³⁷ Srov. STAFFORD, T. *Sexuální chaos*, s. 63.

¹³⁸ Srov. PESCHKE, K.-H. *Křesťanská etika*, s. 423.

¹³⁹ Srov. Tamtéž, s. 424-428.

Zajímavá zjištění přinesl v roce 1995 výzkum Veroffa aj. Z něj vyplývá, že nejstabilnější jsou ty rodiny, kde manželka odpovědně a láskyplně pečuje o svého muže, manžel je úspěšný ve svém povolání, nehádají se často kvůli sexu a vzájemným vztahům, podařilo se jim úspěšně integrovat do svých rodinných vztahů obě své širší rodiny a staré přátele a manžel má cit pro nezávislost a sebekontrolu své ženy. K většině rodin zanikajících až úmrtím jednoho z partnerů patří rodiny, které neoslovuje rétorika feminismu a které se shodnou na tradičních rolích muže a ženy.¹⁴⁰

3.4.1 Rozvod a děti

Rozchod rodičů je zraňující pro všechny členy rodiny, nejvíce však pro děti. Pro rodiče je nezbytně nutné, aby si uvědomili, že manžely být přestali, ale jejich společná rodičovská role trvá. Proto je smysluplné a důležité na tomto vztahu dále pracovat právě kvůli dětem. V době rozchodu je velmi těžké se vzájemně v rodičovské roli ctít. Pro děti je nutnost, aby věděly, že oba rodiče jsou v něčem kvalitní a dobří. Zvláštní je, že děti potřebují, nejen aby o sobě rodiče nemluvili ošklivě, ale dokonce aby o sobě mluvili pěkně a vyzdvihovali přednosti a dobré vlastnosti svého partnera, což je pro většinu rozvádějících se partnerů téměř nadlidský výkon.¹⁴¹

Velmi důležité je v době rozchodu vyslechnout a respektovat názory a mínění dětí a brát větší ohled na jejich pocity. Po rozchodu je důležité ukončit vzájemnou nevráživost. Nepřátelství rodičů projevované na začátku a na konci návštěv dítěte u druhého rodiče může napáchat velké škody. Pokud mezi rodiči vládne nevráživost, je nutné odložit vyjednávání o péči až do doby, než se situace stabilizuje, popř. vyjednat pouze dočasná řešení. I v době rozchodu rodičů by se dítě mělo cítit milováno a respektováno a mělo by vědět, že v životě rodičů zaujímá důležité místo.¹⁴²

Říčan dodává, že rozvodu chybí kultura a rituál. Víme, co dělat při svatbě, při rozvodu ale nikoli. Rituál by pomohl prodělat tuto změnu, nechat za sebou minulost a otevřít se budoucnosti. Možná, že by mohlo dojít k setkání se společnými přáteli, kde by se konalo cosi symbolického. Rozvedení manželé by si mohli na rozchodnou podat ruku, rozstříhnout svatební fotografii nebo něco podobného. Uzavřeli by tak etapu společného života a mohli by pokračovat dál.¹⁴³

¹⁴⁰ Srov. MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*, s. 228-229.

¹⁴¹ Srov. LACINOVÁ, L., ŠKRDLÍKOVÁ, P. *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově povoleny*, s. 98.

¹⁴² Srov. SMITH, H. *Děti a rozvod*, s. 177-178.

¹⁴³ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, s. 292.

3.5 Plánování rodičovství

Dnešní doba přeje plánování rodičovství. Obecně je přijímána teorie, že dítě by se mělo narodit v tu správnou dobu. Správnou dobou se myslí doba, kdy jsou oba rodiče rozhodnuti a přejí si dítě počít, když jsou zabezpečeni jak materiálně, tak i finančně, když jsou psychicky dostatečně zralí na příchod dítěte. Nevyřčenou otázkou zůstává, zda taková ideální doba někdy může přijít... Děti a mládež jsou již ve škole informovány o sexuálních otázkách, o možnostech antikoncepce, o bezpečném sexu. Je však mnoho důležitého, co se mládež ve škole nedozví.

Vyprávěla mi kolegyně, jak za ní dcera s dovršením patnáctého roku přišla a chtěla po ní peníze na antikoncepci: „Teď už jsem žena a antikoncepci potřebuji.“ Průzkum o užívání antikoncepce zjistil tyto výsledky: s užíváním antikoncepce má nějakou zkušenost téměř šest žen z deseti – asi 59%. V současné době užívá antikoncepci 35% žen starších 15 let, ve věku 15 – 29 let užívá hormonální antikoncepci 70 % žen, ve věku 30 – 44 let 50% žen a ve věku 45 – 59 let 22% žen.¹⁴⁴

Výzkum v oblasti zdravotnictví a farmaceutického průmyslu je na vysoké úrovni, a tak mladým lidem nabízí nepřeberné množství prostředků, jak nežádoucímu těhotenství předejít, popř. jak se nechtěně počatého dítěte zbavit. Většinou se málo mluví o nežádoucích účincích a komplikacích.

Je dobře, že i v běžných časopisech se občas objeví rozhovor s někým, kdo dokáže jít proti proudu, přemýšlí o daných věcech jinak a možná někoho donutí zamyslet se nad tím, jak jedná. Jedním z takových lidí je i gynekoložka Helena Máslová, průkopnice psychogynekologie a průkopnice psychosomatické péče, se kterou byl v roce 2011 uveřejněn zajímavý rozhovor. Uvádí v něm mimo jiné, že předepisovat antikoncepci mladistvým je zvěrstvo. O antikoncepci se většinou mluví v superlativech, nezkoumá se její škodlivost. Pouze odborníci však vědí své. Běžným postupem je nedospělé slečně kvůli nepravidelnostem v menstruaci a akné začít podávat antikoncepci, která nahradí přirozený cyklus jakýmsi pseudokrvácením. Tato slečna užívá léky do osmadvaceti, ve třiceti letech se léčí pro neplodnost a o dva roky později „jde“ na umělé oplodnění. Menstruační cyklus ke svému dozrání potřebuje u každé ženy jiný čas. Při svých přednáškách o sexualitě považuje za nejdůležitější vysvětlit sedmnáctiletým slečnám, že panenská fáze má něco do sebe. Ideální by bylo, kdyby se

¹⁴⁴ Srov. *Aby každé těhotenství bylo vítáno*. [online] [Cit. 26. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.antikoncepce.cz/antikoncepce/svetovy-den-antikoncepce/aby-kazde-tehotenstvi-bylo-vitano/>.

obnovila prestiž latentní fáze sexuality, kdy si mohou jeden užívat druhého, ale nenesou zodpovědnost za pohlavní život. Pokud však chtějí sex, musí ho mít se všemi důsledky: buď s rizikem otěhotnění, nebo svůj organismus dívka zatíží jedy. MUDr. Máslová také dodává, že celý postmoderní životní styl oslabuje schopnost reprodukce.¹⁴⁵

3.5.1 Regulace porodnosti v běžné společnosti

Pokud se v běžné společnosti začneme bavit o regulaci porodnosti, skončíme u antikoncepce. Antikoncepce je běžná součást života postmoderního člověka. Každá antikoncepce je jinak spolehlivá. Spolehlivost metod zabraňujících početí vyjadřuje Pearlův index, který znamená počet nežádoucích těhotenství u sta žen, které po jeden rok užívaly konkrétní druh kontracepce. Nízký index znamená vysokou spolehlivost, vysoký index spolehlivost nízkou. Metody můžeme dělit na přirozené a umělé.

3.5.1.1 Přirozené metody

- Knaus-Oginova metoda – nejstarší přirozená metoda spočívá ve výpočtu neplodných dnů podle délky menstruačního cyklu. Tato metoda byla poměrně nespolehlivá, index byl udáván mezi 14 – 35. V době svého vzniku však význam měla.
- Hlenová (Billingsova) metoda – vychází z poznatku, že během menstruačního cyklu se mění množství a charakter hlenu z děložního hrdla.
- Symptotermální metoda (STM) – využívá více tělesných příznaků – přítomnost a charakter hlenu, vzestup bazální teploty při ovulaci a změny na děložním čípku. Zaznamenáním do tabulky a následným výpočtem se dá poměrně snadno rozlišit plodné a neplodné období. Vyžaduje každý měsíc 10 – 14 dnů sexuální abstinence. Metoda je spolehlivá jako hormonální antikoncepce.¹⁴⁶

3.5.1.2 Umělé metody

Umělé metody se mohou dělit na bariérové (zabraňující přiblížení spermií k vajíčku), chemické (znehodnocující spermie) a hormonální.

¹⁴⁵ Srov. *Antikoncepce pro mladistvé je zvěrstvo*. [online] [Cit. 21. 2. 2014] Dostupné na WWW: http://ona.idnes.cz/antikoncepce-pro-mladistve-je-zverstvo-tvrdi-gynekolozka-helena-maslova-11v-/spolecnost.aspx?c=A110810_143328_spolecnost_jup.

¹⁴⁶ Srov. BURDOVÁ, I. *Jak mluvit s dětmi o sexu, manželství a rodičovství*, s. 103-104.

- Kondom – latexový návlek na penis, který má za úkol zabránit spermiím na cestě k vajíčku. Tato metoda nemá prakticky žádné zdravotní komplikace, je levná a běžně dostupná, ale poměrně nespolehlivá.
- Přerušovaná soulož – muž přerušuje styk před ejakulací a ejakuluje mimo rodidla ženy. Výhodou této metody je okamžitá dostupnost, nevýhodou vysoká nespolehlivost.
- Chemická antikoncepce – různé lékové formy (vaginální tablety, čípky, krémy, želé, pěny) se před stykem zavádějí do pochvy, aby látky v nich obsažené zahubily spermie. Nevyžadují lékařský předpis, ale jsou málo spolehlivé, při užití je nutné dodržovat podmínky dané výrobcem.¹⁴⁷
- Nitroděložní tělíska – ačkoliv se používají už několik tisíc let, neví se přesně, jak fungují. Jedna z hypotéz je, že v děloze vyvolávají změny podobné zánětlivým, do místa zánětu se pak stahují leukocyty, které ničí a pohlcují bakterie a cizorodé buňky, včetně spermií. Dle jiné hypotézy cizí těleso v děloze zrychluje transport tekutiny dělohou, a tak několikadenní embryo nemá dostatek času usídlit se v děloze. Tím dochází vlastně k jakémusi mikropotrátu. Je to účinná, dlouhodobá a poměrně levná antikoncepce. Komplikací mohou být záněty vnitřních rodidel a mimoděložní těhotenství, není vhodná pro dívky nebo ženy, které ještě nerodily.¹⁴⁸
- Kombinovaná hormonální antikoncepce – každá antikoncepce se skládá ze dvou uměle vyrobených hormonů: estrogeneru a progestinu. Podávají se ve čtyřtýdenních cyklech, tři týdny se užívají tablety a poslední týden nic. Pokles hladiny způsobuje zánik žlutého tělíska a je podnětem, na jehož základě přijde menstruační krvácení. Hormonální antikoncepce je vysoce spolehlivá, má však řadu nežádoucích účinků.
- Antikoncepční náplasti – působí stejně jako tablety, hormony jsou rozptýleny v lepidivé hmotě, kterou náplast drží na kůži. Nejsou technicky dokonalé a jsou dražší než tablety, ale mají méně nežádoucích účinků.
- Minipilulky – obsahují pouze hormon progestin, užívají se stále bez přestávky. Jsou velmi citlivé na pravidelné užívání, jsou o něco méně spolehlivé než

¹⁴⁷ Srov. *Antikoncepce. Přehled metod.* [online] [Cit. 21. 2. 2014] Dostupné na WWW:

<http://www.antikoncepce.cz/antikoncepce/prehled-metod/>.

¹⁴⁸ Srov. BARTÁK, A. *Antikoncepce*, s. 41-47.

kombinovaná antikoncepce, významným nežádoucím účinkem je možnost nepravidelné menstruace a krvácení mimo cyklus.

- Injekce a implantáty – obsahují velké množství antikoncepčního hormonu, který se postupně uvolňuje do organismu po tři měsíce, u implantátů i po několik let. Nevýhodou u této metody je narušení pravidelnosti menstruačního cyklu.
- Nitroděložní antikoncepční systém – jedná se v podstatě o nitroděložní tělíčko, které uvolňuje hormon. Má velmi vysokou spolehlivost, žena krvácí minimálně, zavádí se ženám, které alespoň jednou rodily.
- Postkoitální antikoncepce – zabraňuje nechtěnému těhotenství po proběhlém nechráněném styku. Existují dva způsoby: podáním vyšší hormonální dávky nebo zavedením nitroděložního tělíška. Tento druh antikoncepce by se měl používat opravdu výjimečně.¹⁴⁹
- Sterilizace ženy – uváděna jako levná a elegantní, doživotní metoda antikoncepce. Jedná se o přerušení vejcovodů, je tak zabráněno cestě vajíčka do dělohy a tím i jeho oplodnění.¹⁵⁰
- Sterilizace muže – zabránění plodnosti u muže bez odstranění nebo porušení pohlavních žláz, jedná se o odstranění částí chámovodů.
Podmínky provedení výkonu sterilizace jsou v České republice uvedeny v zákoně č. 373/ 2011 Sb.

3.5.1.3 Umělé přerušení těhotenství

V názvu umělé přerušení těhotenství je základní a matoucí chyba. Nejedná se o přerušení, ale o ukončení těhotenství. Není to něco, co jde vrátit, jedná se o nezvratný fakt.

V roce 2012 bylo v České republice provedeno 23 043 umělých potratů, z toho bylo 16 768 miniinterrupcí. Od roku 1957 bylo podle statistik v České republice usmrceno 3 296 348 dětí před narozením.¹⁵¹

V naší republice je zákon o interrupcích poměrně liberální. Vychází z práva ženy rozhodovat o svém mateřství. Žena o tento výkon musí písemně požádat, lze ho provést do dvanáctého týdne těhotenství, pokud jsou prokázány vady plodu, tak do dvacátého čtvrtého týdne těhotenství. Pokud je tak učiněno na přání ženy, je zákrok placený,

¹⁴⁹ Srov. BARTÁK, A. *Antikoncepce*, s. 55-120.

¹⁵⁰ Srov. *Sterilizace ženy*. [online] [Cit. 21. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.reprofit.cz/sterilizace-zeny>.

¹⁵¹ Srov. *Počty umělých potratů*. [online] [Cit. 21. 2. 2014] <http://www.prolife.cz/?a=34&id=78>.

pokud ze zdravotních důvodů, je proveden bezplatně. Od šestnácti let nepotřebuje dívka k zákroku souhlas rodičů, ovšem je povinnost o provedeném výkonu informovat zákonného zástupce.¹⁵²

Rozhodnutí o požádání o interrupci pro žádnou ženu jistě není jednoduché. Ženy by si měly být vědomy toho, že jsou ještě jiné alternativy, např. mohou porodit utajeně¹⁵³ nebo dát dítě po porodu k adopci. Problémem zůstává fakt, že zatímco interrupce jsou v naší společnosti běžně tolerovány, jiné alternativy běžné nejsou.

V současné době jsou v naší republice provozovány poradny pro ženy a dívky, kde jsou nabízeny různé druhy pomoci, např. konzultace, kontakty na odborníky, nezbytná materiální pomoc, dlouhodobé doprovázení.

Poradny:

- nabízejí pomoc a podporu ženám, dívkám i rodinám v obtížných situacích souvisejících s těhotenstvím, mateřstvím a vztahovými problémy
- pozitivní výchovou a osvětou napomáhají mladým lidem vytvářet harmonické, přátelské, partnerské a obecně mezilidské vztahy, čelit rizikovému chování a zvýšit osobní zodpovědnost¹⁵⁴

3.6 Plánování rodičovství a katolická církev

Církev učí, že umělá antikoncepce je neetická. Zároveň připouští, že obtíže s dodržováním tohoto učení mohou být velké. Povzbuzuje věřící, aby se pustili do boje o zachování nauky církve o plánovaném rodičovství a aby vytrvale prosili o Boží pomoc.

Jaká jsou východiska, na kterých se církev, zastánci i odpůrci nauky shodnou?

- Rodiče jsou oprávněni rozhodovat o počtu svých dětí.
- Neetické je sobecké, nezdůvodněné odmítání dítěte.
- Cena zdrženlivosti, dočasné nebo trvalé, jako asketického prostředku poklesla.
- Východisko z těžké situace manželů nelze nikdy hledat v antikoncepci s potratovými účinky, ani v antikoncepci ohrožující zdraví.

¹⁵² Srov. Zákon č. 66/1986 Sb., prováděcí vyhláška k tomuto zákonu č. 75/1986 Sb.

¹⁵³ Srov. *Anonymní a utajený porod*. [online] [Cit. 23. 2. 2014] Dostupné na: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>.

¹⁵⁴ Srov. *Občanské sdružení ONŽ, o nás*. [online] [Cit. 23. 2. 2014] Dostupné na: <http://www.poradnaprozeny.eu/>.

- Neetické je také pohrdání metodou přirozeného plánování rodičovství a též zaviněné nedostatečné poučení se o jejích zásadách.¹⁵⁵

3.6.1 Důvody proti umělé antikoncepci

Antikoncepce není záležitostí posledního století. Už v dobách starověkého Řecka a Říma byly používány různé metody antikoncepce, např. přerušovaný styk, bariérové metody nebo výtažky z nejrůznějších rostlin. Některé měly abortivní účinek. Zajímavé je, že do roku 1930 všechny křesťanské církve antikoncepci odmítaly. Anglikánská církev byla první, která povolila antikoncepci ve vážných případech. Následovaly ji ostatní evangelické církve, i církve pravoslavná. V současné době řada autorů evangelických i pravoslavných antikoncepci na základě postoje Písma odmítá.¹⁵⁶

V encyklice *Humanae vitae* papež Pavel VI. říká: „*Je vyloučen jakýkoliv zásah, který buď vzhledem k předvídanému manželskému styku nebo při jeho uskutečňování či v průběhu jeho přirozených následků zamýšlí jako cíl nebo jako prostředek znemožnit zplození života.*“¹⁵⁷

Jaké jsou tedy důvody církve pro odmítání antikoncepce z hlediska manželského slibu?

- Antikoncepce je porušením části manželského slibu – o otevřenosti vůči dětem. Námitkou může být, že manželé mohou být otevření vůči dětem v rámci celého manželství, ale ne při každém pohlavním styku. To je stejné, asi jako by si byli věrni v rámci celého manželství, ale ne každý pohlavní styk měli spolu.
- Antikoncepce je porušením části manželského slibu – o bezvýhradném přijetí. Tím, že manželé používají antikoncepci, říkají tomu druhému, že ho přijímají celého s výjimkou jeho plodnosti.
- Antikoncepce je porušením části manželského slibu – o svobodě. Pokud nejsem schopný abstinovat, říci hormonům „ne“, potom nejsem schopný ani říci svobodně „ano“.¹⁵⁸

Antikoncepce je rozdělením dvojího významu manželského aktu: významu sjednocujícího (spojivého) a prokreativního (plodivého – spolupráce s Bohem

¹⁵⁵ Srov. SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*, s. 146-148.

¹⁵⁶ Srov. SKOČOVSKÝ, K. *Přirozené plánování rodičovství a spiritualita manželství*. [online] [Cit. 6. 3. 2014] Dostupné na WWW: <https://tob.signalny.cz/0805/prirozene-planovani-rodicovstvi-a>.

¹⁵⁷ *HV*, čl. 14.

¹⁵⁸ Srov. WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*, s. 137-140.

Stvořitelem). Pokud zrušíme jeden z významů manželského aktu, zrušíme tím i význam druhý. Zabráníme-li početí, ztrácí manželský akt i význam sjednocující – jedná se o genitální kontakt. Není-li početí dítěte výsledkem sebedarování manželů, ale aktivity lékařů na klinice, nejedná se o prokreaci, ale o reprodukci.¹⁵⁹

3.6.2 Důvody pro přirozené plánování rodičovství

Pokud rodiče chtějí početí svých dětí oddálit, musí si být jisti, že tak nečiní ze sobeckých pohnutek a že je jejich přání v souladu s velkodušností odpovědného rodičovství.¹⁶⁰ Manželský úkon si plně uchovává smysl vzájemné a pravé lásky, pokud se dodrží obě podstatná hlediska, spojení i plození.¹⁶¹

Jaké jsou důvody pro užívání PPR z hlediska manželského slibu?

- PPR je podporou svobody – období zdrženlivosti, i když jsou těžká, pomáhají rozvíjet ctnost sebeovládání, která je důležitá pro svobodnou a pravdivou manželskou lásku.
- PPR podporuje úplné sebedarování tím, že respektuje toho druhého v jeho celistvosti, i s jeho plodností.
- PPR podporuje věrnost. Manželé ukazují věrnost tomu, co slíbili, bez ohledu na obtíže, překážky a těžkosti. Tím, že se naučili zříkat sexu, když je to nezbytné, snáze nepodlehnu sexu mimo manželství.
- PPR podporuje otevřenost dětem tím, že manželé nechávají možnost početí v Božích rukou.

Používání PPR vyžaduje projevy lásky, jakými jsou: sebeovládání, důvěra v partnera, důvěra v Boha, otevřená a upřímná komunikace a ochota k oběti kvůli partnerovi. Všechno to jsou ctnosti, které jsou důležité pro úspěšné manželství.¹⁶² Pokud se manželé vyhýbají početí pomocí PPR, přijímají Boží záměr vepsaný do cyklu ženy. Mohou si dát v danou chvíli vše, co mohou. PPR je však umění, kterému je potřeba se naučit. Je to umění, které není snadné, vyžaduje od manželů velké oběti, někdy až mimořádné.¹⁶³

¹⁵⁹ Srov. SKOČOVSKÝ, K. *Přirozené plánování rodičovství a spiritualita manželství*. [online] [Cit. 6. 3. 2014] Dostupné na WWW: <https://tob.signalny.cz/0805/prirozene-planovani-rodicovstvi-a>.

¹⁶⁰ Srov. *KKC*, čl. 2368.

¹⁶¹ Srov. *HV*, čl. 12.

¹⁶² Srov. WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*, s. 168-169.

¹⁶³ Srov. Tamtéž, s. 168-169.

3.6.3 Důvody proti používání přirozeného plánování rodičovství – Marek Vácha

V roce 2005 zveřejnil svůj příspěvek k přirozenosti PPR kněz Marek Vácha. Udává v něm, že po prostudování příručky PPR změnil názor na symptotermální metodu. Jako kněz bral tuto úvahu jako teoretický problém. Právě tento fakt mu však zaručoval určitou objektivitu a odstup.

Jeho námitky proti této metodě se dají shrnout takto:

- PPR je antikoncepční metodou, pokud se používá jako předcházení početí dítěte, když ne jinde, tak v myslích manželů.
- Při používání PPR se odděluje význam spojivý od plodivého, když ne jinak, tak v myslích manželů.
- Dále si klade otázku, zda je milování pod diktaturou kalendáře opravdu to, co si Bůh od nás přeje.
- Otázkou také zůstává, zda není pokrytectví říkat „ano“, ale zařídit vše tak, aby to dopadlo „ne“.
- Problematické je také používání metody v běžném životě manželů. Udává se, že výsledky metody může narušit např. vstávání k dítěti, změna doby měření, stres, směnný provoz, nervové vypětí atd.
- Poukazuje také na to, že v duchovním životě by měla znít základní otázka: „Kdo je to pro mne Bůh?“, ne „Co ještě mohu udělat, aby to nebyl hřích?“ „Historie církve zná řadu poučných momentů o tom, že vždy, když upadá víra v osobního Boha, nastupuje důraz na předpisy a ustanovení, na to, co je ještě dovoleno a co už ne.“¹⁶⁴
- Problematický je také výrok o tom, že metody PPR poskytují manželům radost z toho, že jednají v souladu s přirozeným řádem daným Stvořitelem. Problematicnost výroku spočívá v tom, zda vůbec můžeme vědět, co si Bůh v otázce antikoncepce přeje.¹⁶⁵

Svůj příspěvek uzavírá tím, že „nemá smysl posuzovat chování jako mravné nebo nemravné, etické nebo neetické na základě toho, zda je či není přirozené“¹⁶⁶.

¹⁶⁴ Srov. VÁCHA, M. *Jak přirozené je přirozené plánování rodičovství?* [online] [Cit. 6. 3. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.getsemany.cz/node/713>.

¹⁶⁵ Srov. Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

3.6.4 Kazuistika

Praktikující katolíci Petr a Anna se během fáze chození dohodli, že spolu chtějí mít aspoň čtyři děti. Anna byla svědomitá, již několik let před svatbou sledovala příznaky plodnosti a úspěšně je vyhodnocovala, aby nebyla překvapena, až vstoupí do manželství. Dokonce se dohadovala se svými rodiči o tom, že symptotermální metodu můžou používat všichni.

Když vstoupili do manželství, narodily se jim plánovaně dvě dcery, po nich přišel po roce syn. Situace byla náročná. Manželé bydleli u rodičů, stavěli svépomocí dům, takže Anna byla na děti většinou sama. Manžel pracoval na stavbě domu. Než dům dostavěli, počali dalšího syna. Anna nebyla nadšená, cítila se unavená, ale druhého syna přijala lehčeji než prvního. Před jeho narozením se stěhovali do své novostavby. Anna by situaci řešit nemusela, neměla na sex ani pomyslení, bez větších obětí by dokázala abstinovat několik let. Když unavená uléhala do postele, jediným jejím přáním bylo bez přestávky se vyspat. Přestože Anna děti vždy dlouho kojila, menstruaci dostala vždy do dvou měsíců po porodu.

Po narození čtvrtého dítěte spolu manželé řešili, jak budou předcházet dalšímu těhotenství. Přestože to pro Annu nebylo jednoduché, uznávala pouze PPR, dohodli se na používání antikoncepce – přerušované souloži. Už tehdy byla Anna velmi nervózní, každou menstruaci čekala s napětím a pečlivě vypisovala tabulky. Po necelých dvou letech se jim narodilo páté dítě. Anna již v těhotenství prohlašovala, že se s manželem nebude milovat, ale věděla, že to asi nebude správná cesta. Zároveň však cítila jak fyzickou, tak psychickou únavu. Přála si pořádně se vyspat a neslyšet žádný hluk.

Po zvážení své situace, všech okolností, přínosu sexu pro jejich manželství a mnohých modlitbách dospěli Petr a Anna k vážnému rozhodnutí. Budou používat antikoncepci – kondom. Po několika letech používání této antikoncepce se Anna zklidnila a začala si sex užívat spolu s manželem bez toho, aby myslela na další neplánované těhotenství.

Pokud se nad tímto příběhem zamyslíme, dojdeme zřejmě k několika závěrům. Manželé se dětí nevzdávali ze sobeckých důvodů. Pečlivě zvažovali dobro dětí i své vlastní. Jedním z důvodů předcházení dalšího těhotenství byl i Annin psychický a fyzický stav. Pro oba manžele nebylo rozhodnutí pro antikoncepci jednoduché, chtěli používat pouze PPR, chtěli se držet učení církve.

Povzbuzením pro manžele v této nebo podobné situaci mohou být slova docenta Skoblíka: „*Je tedy třeba nejdřív vyřešit otázku, zda je umělá antikoncepce věc svou povahou zlá. Vzhledem k jasným a důrazným vyjádřením magisteria proti umělé antikoncepci je pro to, že umělá antikoncepce není věc svou povahou zlá, třeba podat důkaz, který by obhájil zásadní možnost její etické přípustnosti. Takový důkaz by byl dán nevyhnutelností umělé antikoncepce ve zvláštních případech, neboť co je někdy nevyhnutelné, nemůže být zásadně zlé. Nevyhnutelnost se týká jednak zdrženlivosti (zejména trvalé u mladých manželů), jednak použitelnosti PPR.*“¹⁶⁷

Peschke k této problematice uvádí, že k encyklice *Humanae vitae* a k otázkám, které jsou v ní probírány, vydaly mnohé biskupské konference pastýřské listy. Všechny se staví k magisteriu s nejvyšší úctou a uznávají povinnost zaujmout postoj k otázkám víry a křesťanského života. Zároveň si uvědomují, že mnozí manželé nemohou metodu plodných dní používat vůbec, nebo jen stěží. U některých manželství tak může dojít ke kolizi povinností, nevědí, jak sladit tělesné projevy manželské lásky se zásadami odpovědného rodičovství. V tomto případě biskupové odkazují na tradiční moudrost, která říká, že v takové situaci si člověk musí položit otázku, která povinnost je větší.¹⁶⁸

3.7 Shrnutí

- Pro křesťanskou etiku je základním pramenem mravní inspirace Boží slovo. Zásadním faktorem v mravním životě je vztah člověka k Bohu.
- V postmoderní době lidé častěji využívají sexualitu i mimo manželství, společensky uznávány jsou i jiné formy soužití.
- Církev se staví k problematice doby čelem – k aktuálním problémům vydává své dokumenty, aby ukazovaly věřícím správný směr.
- Církev neodmítá lidskou sexualitu, dává jí ještě jiný rozměr.
- Aktuálním problémem dnešní doby je i stále častější rozpad manželství, kterým trpí zejména děti.
- V postmoderní společnosti je stále více k plánování rodičovství používána hormonální antikoncepce. Problémem stále zůstává i využívání interrupcí.
- Katolická církev uznává jako jedinou metodu předcházení dalšího těhotenství přirozené plánování rodičovství, protože neodděluje od sebe dva významy manželského spojení – význam spojivý a plodivý.

¹⁶⁷ SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*, s. 152-153.

¹⁶⁸ Srov. PESCHKE, K.-H. *Křesťanská etika*, s. 449.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit, jakými zásadami se řídí katoličtí rodiče při výchově svých dětí, zda to mají v dnešní době jednodušší nebo složitější než dříve.

Všichni zdraví rodiče se snaží vychovat své děti k tomu, aby byli dobří lidé. Pro každého ale znamená dobrý člověk něco jiného. Jakousi „nadstavbu“ ve své výchově mají křesťanští rodiče. Ve svých etických zásadách vycházejí z církevního učení a čerpají ze svého osobního vztahu s Bohem. Proti svým rodičům mají nevýhodu, protože v dnešní sekularizované společnosti nejsou křesťanské hodnoty (jako je pokora, sebezápor, odepření si, úcta, ovládnutí se, oběť, silná vůle aj.) mezi lidmi moc populární. Postmoderní společnost je zaměřena na výkon, krásu, majetek, moc, dokonalost. Ukázkou mohou být třeba reklamy nebo soutěže krásy. Proto je zřejmě náročnější než dříve naučit děti hodnotám, které se mimo rodinu neoceňují, které nejsou „in“. Pro děti není jednoduché být jiné, proto je zároveň důležité v dětech pěstovat zdravé sebevědomí, sílu stát si za svým názorem a schopnost obhájit ho.

I v dnešní době se mnozí křesťané snaží žít podle učení církve, nicméně některé její názory se lidem zdají být zastaralé a nemoderní, např. názory týkající se asistované reprodukce, předmanželského sexu, antikoncepce atd. Při podrobnějším seznámení se s učením církve a jeho výkladem je možno zjistit, že učení není souborem zákazů a příkazů, jak se na první pohled zdá. Učení církve je „propracovanými mantinely“, mezi kterými by se člověk měl pohybovat, pokud chce žít dobře. Jsou to jakási „pravidla pro šťastný život“. Příkladem může být postoj katolické církve k sexualitě člověka.¹⁶⁹

Manželství není jednoduchá cesta. Pokud jsem svobodný a jsem unavený, odpočinu si nebo zajdu do kina. Pokud žiji v manželství, musím brát ohledy na svého partnera i na své děti. Při manželskému slibu slibuji lásku, úctu a věrnost chybujícím člověku, slabému, jako jsem já sám. Člověk tohoto úkolu není a nemůže být sám schopen, proto slib končí slovy: „K tomu ať mi pomáhá Bůh.“ A možná, že si novomanželé neuvědomují, že se při svatbě zavazují k největšímu risku svého života.¹⁷⁰

¹⁶⁹ Srov. WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*, s. 47.

¹⁷⁰ Srov. VÁCHA, M. O. *Šestá cesta*, s. 133-134.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje:

ARNOLD, J. CH. *Výzva k čistotě*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 80-7192-427-X.

BARTÁK, A. *Antikoncepce*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1351-9.

Bible. 18. (9.) opravené vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2012. ISBN 978-80-87287-51-4.

Donum vitae. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1554-2.

BURDOVÁ, I. *Jak mluvit s dětmi o sexu, manželství a rodičovství*. 1. vydání. Brno: Kartuziánské vydavatelství, 2011. ISBN 978-80-86953-83-0.

BURDOVÁ, I. *Křesťan a normalita. Křesťan a duševní nemoc*. 1. vydání. Brno: Kartuziánské vydavatelství, 2009. ISBN 978-80-86953-49-6.

DINKMEYER, D., MCKAY, G. D. *Efektivní rodičovství krok za krokem*. 2. opravené vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-445-8.

DOBSON, J. *Zdravá rodina*. 1. vydání. Brno: Nová naděje, 1994. ISBN 80-901726-0-1.

Dokumenty II. vatikánského koncilu. 1. vydání. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.

GRÜN, A. *Pracovat i žít*. 1. vydání. Kostelní Vydří, 2006. ISBN 978-80-7195-039-4.

GUAY, P. *The Christian mening of Human Sexuality*. San Francisco: Ignatius Press, 1985.

Katechismus katolické církve. 1. vydání. Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-132-6.

KONZBUL, P. *Jak mluvit s dospívajícím o víře?* 1. vydání. Brno: Cesta, 2013. ISBN 978-80-7295-167-3.

FERRERO, B. *Vychovávej jako Don Bosko*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-294-2.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V.: *Člověk, prostředí, výchova*. 1. vydání. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

LACINOVÁ, L., ŠKRDLÍKOVÁ, P. *Dost dobří rodiče aneb Drobné chyby ve výchově povoleny*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-442-7.

LAUN, A. *Láska a partnerství*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1996. ISBN neuvedeno.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vydání. Praha: SLON, 2011. ISBN 978-80-86429-87-8.

ROHR, R. *Adamův návrat. Mužská iniciace*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2005. ISBN 80-7021-784-7.

PESCHKE, K.-H. *Křesťanská etika*. 2. vydání. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-718-9.

ŘEŽÁBEK, K. *Léčba neplodnosti*. 4., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2103-3.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 1. vydání. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-078-0.

SCHOOLEROVÁ, J. E. *Adopce, vztah založený na slibu*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 2002. ISBN 80-7255-066-7.

SKOBLÍK, J. *Morálka v dialogu*. 1. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. ISBN 80-7192-706-6.

SMITH, H. *Děti a rozvod*. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-906-2.

STAFFORD, T. *Sexuální chaos*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 1996. ISBN 80-85495-54-6.

ŠRAJER, J., MUSIL, L. (eds.) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. 1. vydání. České Budějovice, Brno: ALBERT, 2008. ISBN 978-80-7326-145-0.

TOWNSEND, J. *Hranice a dospívající*. 1. vydání. Praha: Návrat domů, 2009. ISBN 978-80-7255-191-0.

TRAPKOVÁ, L., CHVÁLA, V. *Rodinná terapie psychosomatických poruch*. 2. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-561-5.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-678-0.

VÁCHA, M. O. *Šestá cesta*. 1. vydání. Brno: Cesta, 2004. ISBN 80-7295-061-4.

WEST, CH. *Dobrá zpráva o sexu a manželství*. 1. vydání. Praha: Paulínky, 2010. ISBN 978-80-86949-86-4.

WEST, CH. *Teologie těla pro začátečníky*. 1. vydání. Praha: Paulínky, 2006. ISBN 80-86949-18-4.

Život z víry. 2. vydání. České Budějovice: TF JČU, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

Elektronické zdroje:

Aby každé těhotenství bylo vítáno. [online] [Cit. 26. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.antikoncepce.cz/antikoncepce/svetovy-den-antikoncepce/aby-kazde-tehotenstvi-bylo-vitano/>.

Antikoncepce pro mladistvé je zvěrstvo. [online] [Cit. 21. 2. 2014] Dostupné na WWW: http://ona.idnes.cz/antikoncepce-pro-mladistve-je-zverstvo-tvrdi-gynekolozka-helena-maslova-1lv-/spolecnost.aspx?c=A110810_143328_spolecnost_jup.

Antikoncepce. Přehled metod. [online] [Cit. 21. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.antikoncepce.cz/antikoncepce/prehled-metod/>.

Anonymní a utajený porod. [online] [Cit. 23. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.adamcr.cz/informacni-odbor/nahradni-rodinna-pece/pravni-a-eticka-problematika/anonymni-a-utajeny-porod>.

Dědictví. [online] [Cit. 19. 2. 2014] Dostupné na WWW: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/NOZ_interaktiv.pdf.

Familia, o nás. [online] [Cit. 26. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.familia.cz/familia/o-nas/>.

- Familia, manželská setkání.* [online] [Cit. 26. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.familia.cz/manzelska-setkani/>.
- Jak je na tom manželství v ČR?* [online] [Cit. 25. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.tydenmanzelstvi.cz/clanky/31/faq/jak-je-na-tom-manzelstvi-v-cr.html>.
- Kolik je homosexuálů a transsexuálů.* [online] [Cit. 19. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.004.cz/kolik-je-homosexualu-a-transsexualu>.
- KUNCOVÁ, M. *Reprodukční strategie žen se mění.* [online] [Cit. 16. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://zena.centrum.cz/deti/tehotenstvi-a-miminko/clanek.phtml?id=800436>.
- Neplodnost.* [online] [Cit. 16. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.fertimed.cz/neplodnost/>.
- Občanské sdružení ONŽ, o nás.* [online] [Cit. 23. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.poradnaprozeny.eu/>.
- Sterilizace ženy.* [online] [Cit. 21. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.reprofit.cz/sterilizace-zeny>.
- Počet živě narozených dětí.* [online] [Cit. 16. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://apl.czso.cz/pll/eutab/html.h?ptabkod=tps00111>.
- Počty umělých potratů.* [online] [Cit. 21. 2. 2014] <http://www.prolife.cz/?a=34&id=78>.
<http://www.prolife.cz/?a=34&id=78>.
- Předmanželský sex.* [online] [Cit. 14. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.economist.com/node/17956905>.
- Proč jsem se rozhodl pro NTM?* [online] [Cit. 25. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.tydenmanzelstvi.cz/clanky/119/2007/proc-jsem-se-rozhodl-pro-ntm-dr-petr-cincala.html>.
- Rodina , manželství a fakticky existující soužití.* [online] [Cit. 28. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.cirkev.cz/res/data/004/000499.pdf>.
- SAADOUNI, Š. *Postižené rodiny se častěji rozpadají.* [online] [Cit. 6. 3. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.invarena.cz/?p=13113>.
- Sexuálně přenosné nemoci.* [online] [Cit. 17. 2. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.sexualne.cz/pohlavni-nemoci>.

SKOČOVSKÝ, K. *Nenáboženské důvody proti předmanželskému sexu*. [online] [Cit. 14. 2. 2014] Dostupné na WWW: <https://tob.signalny.cz/0810/nenabozenske-duvody-proti-predmanzelskemu>.

SKOČOVSKÝ, K. *Přirozené plánování rodičovství a spiritualita manželství*. [online] [Cit. 6. 3. 2014] Dostupné na WWW: <https://tob.signalny.cz/0805/prirozene-planovani-rodicovstvi-a>.

VÁCHA, M. *Jak přirozené je přirozené plánování rodičovství?* [online] [Cit. 6. 3. 2014] Dostupné na WWW: <http://www.getsemany.cz/node/713>.

ThLic. Vojtěch od sv. Hedviky OCD. *Přednáška o manželství*. [online] [Cit. 3. 12. 2013] Dostupné na WWW: <http://manzelstvi.cz/Svatba/Obsah-manzelskeho-slibu-prubeh-svatebniho-obradu.html>.

Církevní dokumenty:

Donum vitae

Gaudium et spes

Humanae vitae

Familiaris consortio

Zákony:

Zákon č. 66/1986 Sb., prováděcí vyhláška k tomuto zákonu č. 75/1986 Sb.

Články:

CHVÁTALOVÁ, H. Myslet i na sebe není sobectví. *Děti a my*, 2001, roč. 31, č. 4.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- DV – Donum vitae
- FC – Familiaris consortio
- GS – Gaudium et spes
- HV – Humanae vitae
- PPR – přirozené plánování rodičovství

ABSTRAKT

SMRČKOVÁ L. *Etické aspekty odpovědného rodičovství.* České Budějovice 2014. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce.

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajer, Dr. theol.

Klíčová slova:

manželství, rodina, sexualita, porodnost, děti, společnost, stát, církev, antikoncepce, přirozené plánování rodičovství, neplodnost, křesťanská etika

Diplomová práce pojednává o proměně rodiny v dnešní společnosti, o jejích rolích, o způsobech soužití, které rodinu nahrazují. Hodnotí význam manželství a rodičovství pro děti a pro jejich budoucí život. Popisuje, jaká úskalí jsou spojená s odpovědným rodičovstvím a jaká je úloha rodičů při dospívání jejich dětí. Hodnotí uvedená témata z pohledu křesťanské etiky. Dotýká se také problémů současné společnosti, kterými jsou neplodnost a asistovaná reprodukce, a etických otázek s nimi souvisejícími.

ABSTRACT

Ethical aspects of responsible parenthood

Key words:

marriage, family, sexuality, birth-rate, children, society, the State, the Church, contraception, natural family planning, infertility, Christian ethics

The diploma thesis deals with the change of the family in today's society, its roles, and the ways of cohabitation which replace the family. It evaluates the significance of marriage and parenthood for children and for their future lives. It describes the difficulties related to responsible parenthood and the role of parents during their children's adolescence. It evaluates the mentioned issues from the point of view of Christian ethics. It also touches on the problems of the current society in terms of infertility and assisted reproduction as well as ethical issues connected with them.